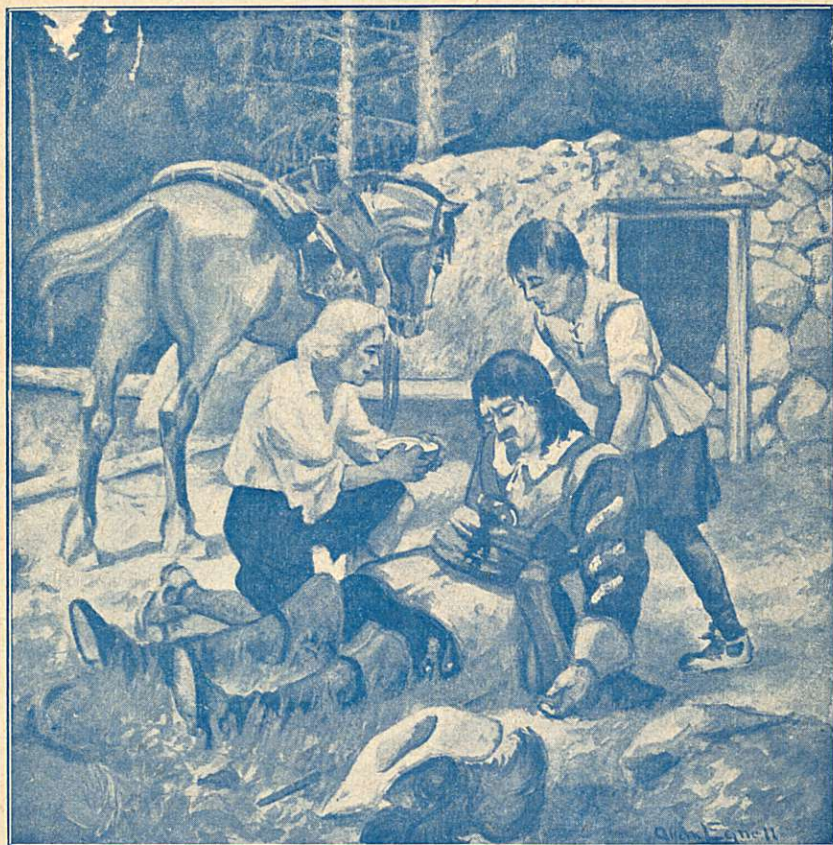

SALALUUKKU

Kirjoittanut GUNNAR GRANE

N:o 34

MAILTA JA MERILTÄ

25 p:ää

SEIKKAILUJA · KERTOMUKSIA · KUVAUKSIA NUORISOLLE

✻ ✻ ✻ Toimittanut TEUVO PAKKALA ✻ ✻ ✻

Kustannusosakeyhtiö Otava · Helsingissä

MAILTA JA MERILTÄ 34

SALALUUKKU

KERTOMUS SMOOLANTI-
LAISLINNAN VAIHEISTA

KIRJOITANUT

GUNNAR GRANE

I

Kun se tärkeä rauha oli solmittu, joka antoi Ruotsin valtakunnalle sen luonnollisen rajan sinertävän Juutinrauman äärellä, voitiin toivoa että vanhan rajalinnan Örnehusinkin ympäristössä, jossa moni verinen ottelu oli riehunut, alkaisivat rauhan toimet viihtyä. Toivottiin, että siellä, missä äsken miekat olivat välkkyneet, auringon valo leikkisi nyt viikatteilla ja lainehtivilla pelloilla ja tykkien jyskeen asemesta kuuluisi vain karjan tyytyväinen ammonta. Palavista kylistä nousevien tulenliekkien sijaan kohoaisivat korkeuteen vain kotoiset liesisavut. Sotaretkillä kulkevasta linnanherrasta tulisi rauhallisen uutteruuden vaalija ja esikuva. Aivan uusi onnen aika oli koittava.

Ja todella näyttikin siltä, että nämä toiveet toteutuisivat. Siltä tuntui myöskin nykyisestä linnanrouvasta, kauniista ja hyväsydämisestä kreivi Erik Örnklon puolisoista. Kaikki se tuska ja pelko, jota Anna-rouva oli kokenut miehensä ollessa sotaretkillä ja ollessaan ainoan poikansa, vasta nelivuotiaan Johanin kanssa suljettuna vihollisen piirittämään linnaan — kaikki tämä tuntui hävinneen, nyt kun rauha oli tehty. Ilo ja onni vallitsi linnassa. Rouva Anna oppi päivä päivältä arvostamaan miestänsä perheenisänä. Sekä isälle että äidille oli pikku Johan se keskusta, jonka ympärillä heidän tulevaisuudentoiveensa liikkuvat. Hänestä toivottiin varttuvan kaunistus suvulle ja isänmaalle.

Silloin muutamana päivänä kreivi Erikin veli, kreivi Gösta, saapui aivan odottamatta vanhaan linnaan. Hän oli ollut sotapalveluksessa

vierailla mailla ja ylennyt siellä everstin arvoon, mutta samalla menettänyt tuhlaavaisella elämällään isiltäperityn omaisuutensa, joka oli aikoinaan ollut yhtä suuri kuin toisenkin veljen, toisessa osassa maata sijaitsevina linnacineen ja täysinä raha-arkkuineen. Mutta nyt oli kreivi Gösta supiköyhä mies. Eipä hän kyennyt enää käyttelemään asettakaan yhtä taitavasti kuin ennen. Oleskellessaan viime vuosina Ranskassa hän oli joutunut väärän asian takia kaksintaisteluun ja saanut vaikean vamman oikeaan olkapäähänsä. Hänen sotilasuransa loppui siihen, sillä johtajakykyä hänellä ei ollut. Ja kun hän oli menettänyt viimeisenkin penninsä pelipöydän ääressä ja remussa, oli myöskin hänen kavaljeerin osansa loistavassa ja kevytmielisessä Ranskan hovissa lopussa. Epätietoista on, tuliko hän kotimaahan vain eläkkeeseen veljensä vieraanvaraisuudesta.

Joka tapauksessa otettiin hänet vastaan kuten rakastettu veli ainakin ja hän näytti tämän johdosta arvelevan, että vanha sukulinna oli paikka, jonne hän oli jäävä ja josta oli hänelle tuleva elanto ja muut tarpeet, koska hänellä itsellään ei ollut mitään. Hän ei näyttänyt aikovan lähteä tarjoamaan palvelustaan kuninkaalle tai isänmaalle tai mitenkään muutoinkaan hankkimaan itselleen toimeentuloa. Varmaankaan ei kreivi Gösta ajatellut, oliko hänen hyväsydämisellä Erik veljellään todellakin ollut aikomus ulottaa vieraanvaraisuuttaan niin pitkälle. Hän otti luontevasti vastaan kaikki annit ja huvitteli parhaan kykynsä mukaan silloisten maalaisaatelisten tavalla metsästelemällä ja kalastelemalla.

Niin, kreivi Gösta näytti vakaasti aikovan jäädä veljensä ja tämän rouvan luo kaikiksi ajoiksi. Kun hänen tulevaisuuden suunnitelmistaan kyseltiin, hän torjui kysymykset hauskoilla kertomuksilla ja jutuilla seikkailurikkaasta elämästään suuressa maailmassa, jonne hän kernaasti olisi palannut, ellei olkapäässään olisi ollut tuota harmillista vammaa.

Tämän haavan vuoksi kreivi Erik varmaankin oli niin rajattoman suosiollinen veljeään kohtaan. Mutta Anna rouva ei voinut ottaa asiaa samalla lailla. Hän aavisti vaistomaisesti, että Göstalla oli näennäisestä ystävällisyydestään huolimatta paha mielessä. Hän ei voinut kyllin ihmetellä, miten nämä molemmat veljet olivat niin erilaiset; toinen ahkera ja uhrautuvainen, toinen laiska ja tuhlari. Mutta se seikka oli hänelle selvä, että kreivi Gösta täytyi tavalla tai toisella saada lähtemään linnasta, sillä hänen siellä vieraillessa ei Anna rouva koskaan tuntenut oloansa rauhalliseksi. Sama tunne näytti myös olevan pikku Johannilla, joka aina hiipi syrjään, kun setä houkutteli häntä leikkimään kanssaan tai tahtoi kertoa hänelle satuja. Tämä oli sitä omituisempaa, kun pikku Johan ei muuten ollut mikään arka lapsi. Ainoastaan setä Göstaa hän kartteli, vaikka isä kehoitteli häntä kohtelemaan setää toisin. Silloin Johan tavallisesti juoksi äitinsä luo, heittäisi hänen syliinsä ja nyyhkytti: — Ei, ei! Hänen kanssaan en leiki. Hänellä on niin pahat silmät. —

Lapsi mahtoi nähdä syvemmälle kuin muut. Sillä omituista oli, että yleensä pidettiin kreivi Göstan silmiä kiehtovimpina hänen kasvoissaan. Kukaan muu kuin pikku Johan ei tullut ajatelleeksi, olivatko ne kiehto-

vat hyvässä vai pahassa. Mutta lapsi tunsu vaistomaisesti, että sedän silmät olivat pahat ja että niiden takana piili joitakin pahoja ajatuksia, jotka eivät olleet sopusoinnussa kasvojen kanssa, jotka aina hänelle hymyilivät sedän koettaessa häntä miellyttää. Kun kreivit joskus lähtivät yhdessä metsälle, oli Johan aina levoton kunnes isä saapui kotiin. Ja vaikka Johan tavallisesti ilolla seurasi isäänsä metsästysretkelle, istuen pienen gottlantilaisratsunsa selässä, hän oli aina haluton, kun myöskin Gösta setä aikoi mukaan.

Tämä poikasen epäluulo tarttui vähitellen äitiinkin, ilman että hän voi sitä tarkemmin itselleen selittää. Mutta Anna rouva tiesi, että hänen miehensä piti siksi paljon veljestään, ettei hänelle sopinut huomauttaa siitä, ettei Örnehus enää voinut olla tyyssijana heille kummallekin, kuten ennen lapsuusaikoina. Sattumalta sai Anna rouva tilaisuuden osoittaa mieltään lankoaan vastaan, tämän oltua jo toista syksyä veljensä vieraana.

Anna rouva oli seissut hetkisen eräässä linnan ikkunassa ja katsellut syksyisen lehdikön kirjavia värejä. Silloin hänen huomionsa kiintyi linnanpihalle, jonne juuri talutettiin ratsuhevosia molempia veljeksiä varten, jotka olivat aikeessa lähteä muutaman päivän metsästysretkelle. Pikku Johanin gottlantilaisratsu talutettiin myöskin esille Anna rouvan ihmetykseksi. Vähän aikaa sitten hän oli saanut puolisoltaan lupauksen, ettei pikku Johania otettaisi mukaan metsälle silloin kun kreivi Gösta oli mukana. Mutta nyt tuli kreivi Erik taluttaen poikaa, joka rimpuii vastaan. Heidän jälessään kulki setä hymyillen tavalla, joka teki vastenmielisen vaikutuksen — hymyillen, niinkuin ainoastaan voi ihminen, jolla on pahaa mielessä. Kun he tulivat suureen käytävään valitakseen metsästystarpeita, he tapasivat Anna rouvan, joka mielipahoikseen näki miehensä aimo tavalla tukistavan poikaa vaaleista kiharoista. Rouvan ääni oli terävä, kun hän sanoi pojan purskahtaessa itkuun: — Minkä vuoksi tukistat poikaa? Tiedäthän, ettei hän ole halukas lähtemään teidän retkillenne. — Sen asian määrään minä, — kreivi Erik sanoi ankaran näköisenä. — Pojan pitää ajoissa karaistua. — Niin, mieli hänestä mie s tulla, — täydensi lausetta kreivi Gösta. Johan oli itkien juossut äitinsä turviin, joka vastasi miehille: — Ikäisekseen Johan on enemmän kuin tarpeeksi karaistunut. Sitäpaitsi on minulla aavistus, että hänelle sattuu onnettomuus, jos hän nyt lähtee mukanaan.

Niin sanoessaan hän oli kiinnittänyt tutkivasti katseensa lankoonsa. Ja silloin hän huomasi tämän katseessa jotakin, jota hän ei ollut huomannut, sellaisen aran ja vaanivan ilmeen kuin vangitulla ketulla. Tämä katse lisäsi yhä hänen pelkoaan ja hän jatkoi: — Kirjuri Pekka sanoo yöllä nähneensä Gunhild rouvan kulkevan. Silloin ei, Jumala armahtakoon, onnettomuus ole kaukana. — Kreivi Gösta säpsähti, kun kuuli mainittavan enteestä. Hän kalpeni ja katseeseen tuli vielä vaanivampaa, kun kreivi Erik virkkoi aivan toisella äänellä kuin äsken: — Jääköön Johan sitten tällä kertaa kotiin, ettei mitään vahinkoa tapahtuisi. Mutta vain tämän kerran. Levätköön rouva Gunhild sitten rauhassa.

Näinä aikoina oltiin vielä taikauskaisia ja uskottiin vainajien ottavan osaa kaikkeen, mikä koski suvun ja jälkeläisten onnea tai onnettomuutta. Rouva Gunhild oli aave, jonka kerrottiin aina näyttäytyvän sukutilalla, kun joku onnettomuus uhkasi jotakin suvun jäsentä. Niin voimakas oli tämä usko, ettei kreivi Erik vaimonsa ilmituotua pelkonsa miterkään halunnut ottaa mukaansa ainoaa rakastettua poikaansa juuri tälle retkelle. Johan sai jäädä kotiin. Hetken perästä olivat molemmat veljekset lähteneet matkalle seurueineen, jona oli vain muutamia linnanrenkejä.

Kreivi Gösta ei ollut parhaimmalla tuulellaan sinä päivänä, eikä hän yrittänytäkään sitä salata, kun vanha linna oli hävinnyt näkyvistä. Erik teki kaikkensa ilahduttaakseen veljeään, mutta ei onnistunut. Kaikkiin kysymyksiinsä, mikä veljeä vaivasi, hän sai vältteleviä vastauksia. Vihdoin juolahti hänen mieleensä, että kenties pikku Johan oli tämän aiheuttanut. Kun hän oli lausunut oletuksensa, vastasi veli: — Johan vihaa minua. — Miten voit semmoista luulla? — sanoi pojan isä. — Johan on vasta pikku lapsi. Sellaista tunnetta kuin viha ei voi olla hänen sydämessään, kaikista vähimmin sinua, hänen omaa setäänsä kohtaan, joka olet aina osoittanut ystävällisyyttä hänelle.

Kreivi Gösta pysyi kuitenkin itsepintaisesti mielipiteessään. Hän sanoi tämän veljenpoikansa osoittaman »vihan» takia aikovansa lähteä pääkaupunkiin harkkimaan itsellensä toimen kuninkaan henkivartiossa. Varmaankin otettaisiin hänet siellä kernaasti vastaan, koska hän oli harjaantunut soturi, ja uhkaavia huhuja sodan syttymisestä oli alkanut liikkua. Tämä käänne tuli yllätyksenä linnanherralle, joka kuitenkin sisimmässään tunsii tyytyväisyyttä siitä, että veli vihdoinkin lähtisi ja toimisi jotakin hyödyllistä. Hän ojensi Göstalle kätensä, sanoen:

— Oisin pahoillani siitä, että jätät minut, ellen tietäisi, että lähdet nyt palvelemaan kuningasta ja maatasi ja siten noudatat velvollisuuden käskyä. Olen vakuutettu siitä, että tällä tielläsi olet saavuttava menestystä ja mainetta ja tuottava kunniaa Örnklon suvulle. Kun sotatorvet kutsuvat, en minäkään ole viivyttävä. Siihen saakka on minun kumminkin pidettävä huolta talostani ja kodistani.

Tätä sanoessaan ei kreivi Erik huomannut välähdystä veljensä silmissä. Samassa haukahtivat jahtikoirat ja metsästys alkoi. Innokkaana metsästäjänä Erik kannusti ratsuaan ja hävisi metsään katsomatta seurasiko veli häntä. Pian olivat muutkin seurueen jäsenet näkyvistä, paitsi kreivi Gösta, joka antoi hevosesensa seista, haki esille metsäpullonsa ja otti siitä muutaman kelpo siemauksen. Sitten hän tarttui ohjaksiin ja aikoi juuri panna hevosesensa kulkuun, kun äkkiä napsahtava ääni sai hänet säpsähtämään. Salamannopeudella hän heittäysi syrjään, samalla kuin ohivägahtava luoti repi läheisestä puusta kaarnanpalasia. Kreivin ensimmäinen ajatus oli että luoti oli lähtöisin jonkun metsästäjän pyssystä. Mutta sitten hän huomasi kummallisesti puettun olennon kumartuvan piiloon läheiseen pensaikkoon, josta myös nousi savua ammutusta laukauksesta. Vielä tietämättä mitä hänen piti ajatella kaikesta tästä,

kreivi Gösta lasketti suoraan pensaikkoon, jonne mies koetti piilottautua. Kun täll'a ei ollut hevosta, oli kreivillä toivo saada hänet kiinni ankan kuulustelun alaiseksi. Kuohahtavassa vihassa kreivi ajoi ampujan kumoon ja kun samalla pistoolikin suuntautui tämän päätä kohden, menetti mies malttinsa, heitti pyssynsä menemään ja antausi armille. Hän ojensi kätensä kreiviä kohti ja vapisevilta huulilta kuului hämmästyntänytkytys: — Kreivi Gösta!

— Aivan niin, lurjus! Silläkö lailla sinä palkitset minut siitä, etten antanut sinun jo aikoja sitten kiikkua hirressä? — vastasi kreivi, joka nyt tunsu miehen. — Armoa, herra kreivi! Armoa! Minä en nähnyt että se oli armollinen kreivi. — Valehtelet kuten aina, senkin rosvo! Laske kolmeen. Sen verran jätän sinulle aikaa, ennenkun tällä pistoolillani lopetan kurjan elämäsi. Aloita heti, muuten lasken itse.

Mies kiemurteli kuin mato, pitäen yhäti silmällä uhkaavaa pistoolin suuta. Hän tunsu, ettei armoa ollut odotettavissa. Mutta laskea hän ei voinut. Jokainen lihas hänen partaisissa kasvoissaan oli kuin läheisen kuoleman jäykistämä. — Mutta ei kreivikään laskenut. Hän vain tuijotti uuhiinsa ja tämän omituiseen pukuun, joka oli puolittain maankiertäjän rääsyjä, puo'ittain sotilaan taisteluissa repeytyneitä vaatekappaleita. Ainoastaan komeatöyhtöinen hattu oli uusi ja nähtävästi aijottu aivan toista päätä varten kuin mitä se koristi, samoin kuin se repaleinen kultaompeleinen samettivaippa, joka riippui hänen olallaan, aikoi-naan oli varmaan kuulunut jollekin ylhäiselle herralle. — Kuolema näytti siis viipyvän kreivi Göstan pistoolinpiipussa, josta se kumminkin joka hetki oli valmis tulemaan. Uhri väänteledi kuolonkauhussa, joka näytti yhä pitkittyvän.

— Melker! — virkkoi kreivi äkkiä, kun maankiertäjä oli jo puoli-kuollut tuskasta. — Nouse ylös! Minulla on vielä sinulle sanomista. Muista vain, että jos vähääkään yrität pakoa — no niin, sinä tiedät, että minä osun otukseen sen nopeimmassa juokussakin. Ymmärrätkö? — Herra! Palkitkoon sinua . . . — Elä lörpöttele, vaan kuuntele! Minä voin lahjoittaa sinulle vielä muutamia iloisia päiviä ja perinpohjaisen humalan, jos teet, mitä minä määrään. Mutta kerro ensiksi miten ja minkä vuoksi olet tullut tänne?

Mies, jota kreivi nimitti Melkeriksi, näytti tuskin uskovan korviaan. Pelastaakseen kurjan henkensä hän oli valmis tekemään mitä hyvänsä. Mutta riippui siitä, pystyikö hän täyttämään määrättyt ehdot. Peläten kreivin mielen taas muuttuvan hän antoi puheen tulvia virtanaan kertoessaan, miten hän muutamien tovereittensa kanssa oli tullut Saksasta tehdäkseen näiden kanssa tuottavia ryöstöretkiä Ruotsin kylissä ja kartanoissa, kunnes sota jälleen puhkeaisi ja hankkisi heidänlaisilleen raaioille ja hyvästä tai pahasta piittaamattomille palkkasotureille luvallisempaa tointa. Heitä oli kymmenkunta sellaista kuljeksijaa, jotka olivat lyöttäytyneet yhteen aloittaakseen rosvoretensä tällä seudulla. Sitä seikkaa, että kreivi Gösta oli vähällä ollut joutua ensimmäiseksi uhriksi, ei Melker voinut kyllin valittaa. Hän ei ollut tuntenut entistä everstiään

yrittäessään ampua. Ja hän vannoi sekä Lutherin että madonnan nimeen, että jos hän olisi tiennyt, että se oli kreivi Gösta, hän olisi mieluummin musertanut oman päänsä kuin ojentanut aseensa tätä vastaan.

— Loruja! — kreivi keskeytti. — Sinä olet lurjukseksi syntynyt ja lurjuksena olet kuoleva. Mutta kuule nyt! Voit saada vielä vähän elonpäiviä. — Kreivi otti taskustaan muutamia kirkkaita rahoja ja ojensi kätensä, sanoen: — Tämä on vain etukäteen. Kun olet suorittanut tehtäväsi, saat kymmenen kertaa enemmän. Mutta jos epäonnistut tai jos pienimmälläkään tavalla koetat pettää minua — — niin, varmaan muistat miten kävi sille kirotulle puolalaiselle, jonka minä keitatin piessä Krakovan luona.

Melker muisti tämän hyvin. Hän itse oli heittänyt sidotun, kauhusta huutavan uhrin kiehuvaan pikikattilaan. Ja hän tunsu, miten tämän kohtauksen mieleen palautuessa hänen jalkansa tahtoivat pettää, niin karaistunut kuin hän olikin monien sotaretkien julmuuksista.

— Niin käy sinullekin, jos juonittelet, — kreivi jatkoi. — Muuten on itse tehtäväsi vain pikku asia sinun kaltaisellesi lurjukselle. Samoin ajattelevat luultavasti toverisikin. Te kaikki voitte saada hyvän ansion, kun teette vain sen vähäpätöisen työn, jonka minä tahdon. Ymmärrätkö? — Herra! Ei kukaan voi palvella sinua uskollisemmin kuin minä. — Hyvä! Vähän matkan päässä tästä on vanha linna . . . — Herra, minä tiedän. Se on . . . — Hiljaa, koira! Siellä linnassa on muuan hävitön pojanulikka. Hänet sinun pitää toimittaa pois tieltä kaikiksi ajoiksi. Sen vaikeampaa se ei ollut. Ymmärrätkö? — Uskallanko kysyä, kuka tuo poika on, ja minkä vuoksi . . .

Pistoolin suu, joka salamannopeudella ojennettiin häntä kohden, sai hänet keskeyttämään lauseensa. Kreivi sanoi käskävästi: Suostutko vai et? Minuutin mietintöaika. Joko hävität pojan tai . . . — Tapahtukoon tahtonne, herra, vaikkapa hän olisi oma poikani. — No, nytpä alat vihdoinkin päästä entiseen luontoosi. Siis ensi yönä. Itäpuolella olevassa muurissa vallikaivannon takana on pieni portti. Pohjoispuolella linnaa on vallihaudassa ruuhi. Minä avaan portin ja näytän tien. Ota mukaasi viitisen reipasta miestä, joiden pitää mykistää yövahdit. Muusta saat pitää itse huolen. Ennenkaikkea, ei mitään armoa. Ymmärrätkö? Kuten keskellä sotaal!

Melker, — eräs noita tuon ajan seikkailijoita, joilla ei ollut kotia eikä isänmaata ja jotka olivat valmiita palvelemaan sitä, joka parhaiten maksoi, hän ymmärsi täydellisesti. Tässä asiassa saattoi hyvästi ansaita.

II

Ilman hämärtäessä kreivi Erik metsästysseurueineen palasi runsaan saaliin kanssa innaan. Mukana oli linnanherran velikin, joka oli salaisen neuvottelunsa jälkeen yhtynyt seurueeseen, ilman että hänen keskusteluaan kuljeksivan palkkasoturin kanssa oli huomattu. Ei pieninkään ilme kreivi Göstan kasvoissa ilmaissut hänen pahoja aikeitaan linnanherran poikaa kohtaan, jonka katoaminen edistäisi niin suuresti hänen rikollista suunnitelmaansa, jota hän jo jonkun aikaa oli mielessään hautonut: päästä vanhan linnan isännäksi. Sellainen ajatus kuin matkustaa pääkaupunkiin siellä ansaitakseen ei ollut koskaan todella pätkähtänyt hänen päähän-ä. Hän tiesi ettei häntä otettaisi hovissa suosiollisesti vastaan, sillä hänen elämässään oli seikkoja, jotka aiheuttivat sen, ettei hänelle voitu uskoa tointa sotilas- eikä siviilivirassa. Hänen epäiltävä entisyytensä oli suora vastakohta kreivi Erikin maineelle, joka oli yleisesti suosittu ja arvossapidetty isänmaanystävä. Sen lisäksi kuului kreivi Gösta katolisuuden salaisiin kannattajiin ja sai apurahoja Roomasta, mitkä kumminkin olivat riittämättömät, että hän olisi voinut viettää huonojen taipumuksiensa mukaista elämää.

Illallispyödyssä kreivi Gösta osoitti tänä iltana kaikkein viehättävimpiä puoliaan. Hän lauloi hauskoja lauluja ja kertoi jännittäviä juttuja ehtymättömästä varastostaan. Hän näytti olevan parhaimmalla tuulellaan ja onnistui toivonsa mukaan rauhoittamaan veljensä ja kälynsä mielet. Sivumennen hän kajosi lähtöönsä hoviin, niin että saatiin käsitys, että hänen olonsa Örnehusissa oli lopullaan. Tämä seikka varsinkin teki Anna rouvan häntä kohtaan tavallista suopeammaksi.

Pikku Johan oli metsästäjien palatessa jo sängyssään. Vastoin tavalisuutta hän ei ollut halunnut odottaa näiden paluuta ja nähdä heidän saalistaan. Aamulla saamansa kurituksen jälkeen hän oli ollut hiljainen ja itkeskellyt, voimatta selittää syytä minkävuoksi. Mutta Anna rouva oli tyytyväinen, ettei mitään onnettomuutta ollut tapahtunut, jota hän oli nähdyn aaveen vuoksi koko päivän peljännyt.

Kun noustiin pyödystä ja oltiin aikeissa sanoa toisilleen hyvää yötä, luuli Anna rouva jälleen näkevänsä saman ilkeän loisteen langon silmissä kuin aamullakin, kun Johan oli saanut kuritusta. Mutta tällä kerralla se oli toisen asian yhteydessä, nimittäin vanhan uskotun Valter palvelijan ilmoittaessa, että äskettäin oli nähty joukko epäilyttävänköisiä miehiä kiertelevän Örnehusin ympärillä aivan kuin aikeissa tunkeutua sisään. Sen vuoksi Valter rohkeni esittää, että yövartioiden lukua lisättäisiin, kunnes oli saatu selville, mikä vieraila miehillä oli mielessä. Tällöin oli Anna rouva nähnyt välähdyksen langon silmissä. Ja hän oli tyytymätön miehensä vastaukseen, kun tämä löi vanhaa palvelijaa olalle, sanoen: — Liian paljon melua tyhjistä, Valter. Kyllä tavallinen vahti riittää, kun elämme keskellä rauhaa, josta meidän pitää koettaa nauttia, niinkauan kuin sitä vielä kestää. Eihän meidän sovi antaa

väen valvoa muutamien kiertolaisten takia. Tekisimme paremmin, kun antaisimme heille ruokaa ja työtä, jos vain linnassa on heille jotakin tehtävää.

Vanha Valter ei näyttänyt tyytyväiseltä tähän päätökseen. Mutta kreivi Gösta sanoi, katseessaan ilme, josta Anna rouva ei pitänyt: — Olet oikeassa, veli Erik. Sellaisille raukoille on parempi antaa ruokaa kuin asettaa heitä vastaan lisätty vartiosto. Ne ovat luultavasti palkkasotureita, jotka ovat rauhan takia joutuneet nälkää näkemään. Saksassa kuljeksi sellaisia parvissa kaikkialla, ja heille annetaan mitä vain voidaan. Se on joka tapauksessa parempaa kuin antaa heidän varastella ja tehdä ilkitöitä, koska he juuri sotilastoimensa takia ovat kykenemättömiä elättämään itseään maanviljelijöinä ja ammattilaisina.

Tätä viimeistä väitettä vastaan olisi Anna rouva tahtonut tehdä painavia huomautuksia. Mutta lanko poistui kiireellisesti, syyttäen väsymystä ja sanoen täytyvänsä huomenaamalla nousta aikaisin järjestämään matkaansa ja kirjoittamaan kirjeitä aamulla menevän ratsastavan postin mukaan.

Myöskin kreivi Erik oli väsynyt. Hän nukkui heti, kun oli paneutunut maata. Anna rouva oli mennyt pikku Johanin huoneeseen. Poika heittelehti vuoteessa sinne tänne, nähtävästi pahojen unien kiusaamana. Torjuakseen ne pois äiti herätti hänet. Ja kun hän kuuli, että pienokainen oli uneksinut suuresta peikosta, joka tahtoi viedä hänet isän ja äidin luota, lupasi hän istua pojan luona ja antaa suurilla kynttiläsaksilla hyvän kyydin kaikille peikoille, jotka vain uskaltaisivat tulla. Silloin pikku Johan nauroi ensi kerran moneen päivään ja nukahti pian rauhallisesti. Mutta Anna rouva istui pojan vuoteen vieressä ja kuunteli jännittyin aistimin. Hänen mielessään kasvoi hetki hetkeltä levottomuus, jota hän ei voinut selittää eikä karkoittaa. Ei hän peikkoja pelännyt, vaan sitä pahaa välkettä, jonka hän oli kaksi kertaa tänä päivänä nähnyt langon silmissä. Jumalan kiitos, että kreivi Gösta oli vihdoinkin päättänyt lähteä tiheensä!

Anna rouva astui huoneen ainoan ikkunan luo ja katsoi ulos yöhön. Kaikki oli pilkkopimeätä. Ei näkynyt tähteä eikä kuunvaloa, vaikka oli parhaillaan täysikuun aika. Taivaan peittivät raskaat pilvet, sateinen tuuli puhalteli Örnehusin satavuotisten muurien ympärillä. — Tuolta pimeydestä loisti äkkiä heikko valo, aivan kuin virvatulen liekki. Mutta pian sekin hävisi ja kaikki oli jälleen yhtä pimeätä. — Kun sade alkoi lyödä muureja ja vetoisen ikkunan luona kävi kylmäksi, Anna rouva siirtyi istumaan lepotuoliin poikansa vuoteen viereen.

Juuri kun hän aikoi asettaa uuden kynttilän jalustaan, josta vanha oli loppuun palamaisillaan, kajahti laukaus — toinen — ja vielä kerran. Vavisten syöksyi Anna rouva ovelle, kiiruhtaakseen herättämään miestään.

Mutta ovi oli ulkoapäin lukittu! Niin paljon kuin hän ponnistelikin, se pysyi kiinni.

Hyvän aikaa ennen sitä, kun Anna rouva oli tehnyt lamauttavan huomionsa, kreivi Gösta oli — sen levon asemesta, jota hän oli sanonut tarvitsevana — pukeutunut pitkään vaippaan ja pannut kasvoilleen mustan naamarin. Päässä oli suuri lerppahattu ja vaipan alla sytytetty salalyhty, pitkä kaksiteräinen tikari ja miekka. Senlisäksi vielä pari pistoolia. Siten varustettuna hän hiipi huoneestaan pitkän käytävän kautta portaille, jotka johtivat linnan sisäpihalle. Hän pääsi onnellisesti ketään kohtaamatta sinne, josta hän sitten toisen linnankäytävän kautta nousi portaille, jotka veivät sillä puolen linnaa olevalle rintavarustukselle. Sieltä hän saattoi tarkastaa ennenmainittua vallihaudan osaa ja huomata, oliko Melker tovereineen tulossa sillä ruuhella, jolla heidän piti saapua vesiportin luo. Portin avaimen oli kreivi Gösta siepannut illalla, ennenkun hän erosi veljestään ja kälystään, joiden hän nyt otaksui parhaillaan nukkuvan. Yhä edelleen varovasti hiipien, etteivät läheisyydessä olevat vartiat kuulisi epäiltävää ääntä, kreivi tuli lähemmäksi rintavarustusta, jonka hän jo luuli näkevänsä häämöittävän, kun hän nousi käytävän viimeisiä askelmia. Hänen tarkkaavaiset korvansa olivat eroittavanaan ääniä, jotka kuuluivat vallihaudan syvyydestä. Ketäpä siellä olisi muita ollut, kuin Melker tovereineen, jotka odottivat suljetun portin ulkopuolella?

Kreivi Gösta aikoi jatkaa hiljaista kulkuaan, kun hän yhtäkkiä säpsähti ja painausi kosteaa muuria vastaan. Mutta samalla suuntausi kirkas valo hänen naamion peittämiä kasvojaan kohti ja uhkaava ääni kysyi: — Kuka siellä? — Tyhmyri! — vastasi kreivi, taitavasti jäljitellen veljensä ääntä. — Etkö näe, että se on isäntäsi. Tule mukaan. Vallihaudassa on varmaan jotakin tekeillä. — Eikö olisi parasta kutsua enemmän väkeä? — vanha Valter kysyi, tarkastaen epäluuloisena naamioitua miestä, jolla kyllä tuntui olevan hänen isäntänsä ääni, vaan ei hänen vartalonsa pituutta eikä leveyttä, vielä vähemmän hänen tapojaan. Sillä se, että kreivi Erik naamioituna yöaikaan tuolla tavoin hiiviskeli linnassa, oli aivan uutta, joka tarvitsi toisenlaisen selityksen kuin äsken annettu — vaikka Valter näkikin, että vallihaudassa oli jotakin tekeillä. — Ei mitään tarpeetonta löpötystä, — kreivi jatkoi kuin vastaukseksi vanhan palvelijan kysymykseen. — Me kaksi riitämme kyllä. Mene edelläni portin luo ja näytä minulle tulta. Luulen, että olemme levottomia turhasta. Ehkä joku koirista on pudonnut kaivantoon ja sen on vaikea päästä ylös. — Koirat haukkuvat ja ulvovat, vaan eivät kuiskaile, herra, — Valter sanoi liikahtamatta paikaltaan. — Olen jo vähän aikaa kuunnellut rintavarustukselta tuota kuiskailua.

Kreivi Göstalla oli uhkaava, mutta samalla peljästynyt ilme kasvoiltaan naamion alla sanoessaan: — Tällaisella myrskyllä tuntuu moni ääni kuiskaukselta, vaikka ei kuiskailtaisikaan. Mutta siitä saamme selvän, kun menemme vesiportin luo. Eteenpäin siis, — Herra! Portti on lukossa. — No, eihän se mitään uutta ole. — Mutta avain ei ole naulassa käytävässä. — Eipä tietystikään, koska se on minulla mukaan. Kuten

näet, olen yhtä valpas kuin sinäkin. Mutta elkkäämme kadottako aikaa. Nosta lyhtysi ja valaise tietä. Mutta jos pelkää, niin voit mennä ja panna maata.

— Pelkää? — Sitä ei kukaan ollut ennen uskaltanut sanoa Valter asemiehestä, niin kauas kuin hän voi muistaa taisteluista rikasta elämänsä. Valter nosti lyhtynsä korkealle, päättäen kädessään olevalla pistoolilla sekä suojella henkeänsä että panna koko linnan liikkeelle, jos vähäisinkään enne vaarasta ilmaantuisi. Hän ei ollut lainkaan vakuutettu siitä, että mustanaamioinen mies todella oli hänen isäntänsä, joskin äänestä siltä kuulosti. Mutta oli miten oli. Vanha Valter tahtoi näyttää, ettei hän peljännyt mitään. Hän siis astui edelleen, katse kiinnitettynä pieneen vesiporttiin, jonka luota pian saataisiin nähdä, mitä ulkopuolella tapahtui. Mitään erikoisen vaarallista tuskin oli kysymyksessä näin rauhan aikana. Varmaankin joitakin maankiertäjiä, jotka olivat varastamisaikeissa ja jotka nyt saisivat matkapassit. Mutta kuka mahtoi mustanaamioinen mies olla? Kreivi Erik hän ei ollut — paremmin kreivi Gösta, jota kohtaan Valter oli tuntenut epäluuloa siitä asti, kun tämä oli pikku poika. Jo silloin tämä oli tuottanut kiusaa vanhemmilleen ja linnan välle. Parempi olisi ollut, jollei hän koskaan olisi tullut takaisin.

Päästyään tähän saakka ajatuksissaan, Valter oli saapunut vesiportin luo, pitäen kättään pistoolinperän ympärillä, valmiina laukaisemaan tarpeen tullen. Naamioitu mies seurasi kintereillä. Nyt oli vanha Valter niin varma siitä, että mies oli kreivi Gösta, että hän olisi voinut panna päänsä pantiksi. Varmaankin oli tällä jokin uusi konnanjuoni mielessä. — Naamioitu otti esille vesiportin jyrkän avaimen, mutta sen sijaan, että olisi asettanut sen reikään, teki hän sillä suuren kaaren ilmassa ja iski sen salamannopeudella ja kaikella voimalla suoraan Valterin kasvoihin, niin että tämä tainnoksissa kaatui maahan. Seuraavassa silmänräpäyksessä oli portti avattu ja Melker tovereineen muurin sisäpuolella.

III

Kreivi Gösta oli nyt pienen seikkailijajoukon johtaja. Hänen alaisensa olivat valmiit mihin konnantyöhön hyvänsä, kun vain saivat runsaan palkinnon helisevässä rahassa. Onni näytti olevan suosiollinen kreivin kauhealle hankkeelle. — Aluksi oli tärkeintä, että kaikki tapahtui äänettömästi, ettei linnan väkeä hälyytettäisi aseihin. Vanha Valter vaiennettiin ijäksi siten, että hänet heitettiin portin kautta syvään vallihautaan. Sen jälkeen kreivi Gösta sulki väliportin, joka eroitti varsinaisen linnan siitä osasta, jossa linnan palvelusväen asunnot, varastot ja ulkokuoneet olivat. Sitten joukkue hiipi pitkään kulmikkaaseen käytävään, joka ympäröi linnan suurempaa pihaa. Tässä käytävässä oleksivat tavallisesti yövartiat. Nämä piti saada kukistetuiksi, mikä oli varsin helppoa, kun tässä oli kuusi miestä niitä paria kolmen vastaan. Heidät

piti surmata yksitellen, aina sen mukaan, kuin he tulivat määrätuille paikoille käytävässä. Väijyjät asettuivat äänettömästi paikoilleen. Kun kreivi ja Melker kiiruhtivat pääportaita ylös ryöstääkseen pikku Johanin, he kuuluivat yhden uhrin alhaalla käytävässä jo kaatuvan. Silloin näiden molempien rikollisten säikähdyksen kajahti laukaus suuresta käytävästä. Joku vahdeista, jonka kimppuun oli hyökätty, oli ampunut. Vielä toinen laukaus — tä'lä kertaa linnanpihalta, jyristen kuin ukkonen ja herättäen varmaankin kcko talon.

Melker aikoi juosta jälleen alas portaita. Hän ymmärsi, että hänen oma nahkansa o'i vaarassa ja että viisainta oli ajoissa paeta. Toverit saivat hoitaa asiansa miten parhaiten taisivat. Silloin asettui kreivi Gösta hänen eteensä pistooli ojossa ja kähisi: — Jos pakenet, olet kuoleman oma! Jos seuraat minua, olet pelastettu ja saat runsaan palkan. Valitse! — Melkerin ei auttanut muuta kuin totella. Pistoolin ollessa vielä tähdättynä palkkasoturia vastaan, kreivi Gösta toisella kädellään kiersi lähinnä olevan oven lukkoon. Se oli juuri pikku Johanin huoneen ovi. Kreivi Gösta sulki oven, ettei poikanen, joka mahdollisesti voisi melun johdosta herätä, tulisi ulos katsomaan, mitä oli tekeillä ja hakisi turvaa vanhempainsa luota. Kreivi ei tiennyt, että huoneessa oli myöskin pojan äiti. Jokin taikauskoinen pelko esti kreiviä ottamasta pientä veljenpoikaansa hengiltä itse linnassa. Se tehtävä tuli Melkerin osalle, kun poika oli ensin saatu raahatuksi kotinsa ulkopuolelle.

Alhaalla käytävässä oli jälleen hiljaista. Hurjat rosvosotilaat olivat varmaankin päässeet voitolle yövartioista. Linnan muu väki suljettuna alaribaan tuskin oli vielä selvillä siitä, mitä tällä hetkellä oikein tapahtui, nimittäin, että linna oli pienen häikäilemättömän rosvojoukon vallassa. — Kolme rosvoa juoksi nyt portaita ylös kreivin ja Melkerin luo. Yhdellä heistä oli verinen riepu kääritty pään ympärä. Nähtävästi joku yövartioista oli iskenyt häneen haavan, jota mahtoi kirveltää, koska mies teki mitä hirveimpiä irvistyksiä ja huiatoi miekallaan ilmaa kuin puolustautuen toisille näkymättömiä hyökkääjiä vastaan. Samassa hetkessä, ennenkun kreivi Gösta oli vielä kerinnyt koota joukkonsa, pikku Johanin huonetta vastapäätä oleva ovi lennähti auki ja kreivi Erik, linnan herra, näyttäisi kynnyksellä. Hän oli herännyt meluun ja tunteeseen siitä, että vaara uhkasi. Mutta hän oli yöpuvussa ja aseeton. Niin taistelukyvyttömänä hän joutui seisomaan vastakkain veriotsaisen miehen kanssa, joka sokeasti heilutteli miekkaansa. Silmänräpäyksessä kreivi Erik oli täydellisesti hereillä ja näki, mistä oli kysymys. Hän yritti syöstä takaisin huoneeseen hakemaan aseita ja kutsumaan laukauksilla apua. Mutta samassa ovi lyötiin hänen edessään kiinni ja joku hänen takanaan heitti silmukaan hänen kaulaansa. Maailma musteni kreivi Erikin silmissä ja tukahtuneesti koristen hän kaatui kovalle kivilattialle. Seuraavassa hetkessä oli hänet sidottu käsistä ja jaloista, ilman että hänellä oli aavistustakaan, että tämän ruman teon tekijä oli hänen oma veljensä. Kiireesti kannettiin tainnoksissa oleva linnanherra muutamaan

perempänä olevaan huoneeseen, joka lukittiin. Avaimen otti kreivi Gösta talteensa.

Kun linnan päämies oli siten tehty kyvyttömäksi johtamaan puolustusta, kreivi Gösta veti Melkerin muista erilleen ja sanoi: — Tärkein on nyt tehty, ja minä annan tovereillesi heidän palkkansa. He saavat olla tyytyväisiä kuulemaansa saakka. Minulla on kaikki järjestyksessä heitä varten kellarissa olevassa aarrekammiossa. Sieltä vie maanalainen käytävä ulos ja minä opastan heidät sinne. Sinua minä tarvitsen vielä paria tehtävää varten, jotka palkitsen sinulle erikoisesti, jos vain tarkalleen täytät määräykseni. Senjälkeen voit matkustaa vieraille maille, jossa ovat paremmat ansionsaanti-mahdollisuudet. Siellä olet myöskin turvassa, jos tämän asian vuoksi syntyisi joitakin tutkimuksia. Mutta siitä puhumme myöhemmin. Odota nyt hetkinen täällä, sillä välin kun minä teen tilin toisten kanssa.

Voimakas isku pikku Johanin huoneen lukittuun oveen käänsi kreivin huomion toisaalle. Hän k'iruhti ovelle, pani korvansa sitä vasten ja kuunteli, ihmetellen sitä, että pienokainen kykeni niin voimakkaasti lyömään. Mutta pian hän huomasi, että linnan rouvakin oli teljettynä samaan huoneeseen. — Melker, — hän sanoi palaten tämän luo. — Asiat tuntuvat sujuvan paremmin kuin odotinkaan. Kutsu nyt tänne toverisi, että he saavat osansa ja me pääsemme heistä rauhaan. Sitten hoidamme kaikki kahden. Yötä on vielä hyvästi jälellä, mutta meidän täytyy sentään pitää kiirettä. — Melker ei pannut vastaan. Mutta hän ei ollut vielä varma siitä, loppuisiko asia niin hyvin kuin kreivi oli luvannut. Ellei runsas palkkio ja toivo päästä vieraille maille olisi pidättänyt, olisi Melker mieluummin livahtanut tiensä, kun kreivi lähti toisten kanssa aarrekammioon. Hän olisi voinut odottaa tovereita linnan ulkopuolella ja siten jakaa saaliin näiden kanssa. Mutta samassa hän tuli ajatelleeksi, että kreivi Gösta saattoi helposti tehdä viimeisen matkansa aarrekammioon. Melker tunsi toverinsa ja voi miltei olettaa, että he lähtisivät aarrekammioista ilman kreiviä, mutta kylläkin mukanaan niin paljon aarteita kuin jaksoivat kantaa. Mutta miten silloin kävisi jaon? Se asia saattoi käydä kylläkin pulmalliseksi.

Harnissaan, ettei tullut tätä seikkaa ennen ajatelleeksi, aikoi Melker juuri lähteä poistuvien jälkeen, joiden askeleet vielä etäännyvinä kuuluivat kaikuvissa käytävissä, kun hänen korviinsa sattui aivan toisenlainen ääni sen oven takaa, jonka luo kreivi oli käskenyt hänen jäädä. Sieltä kuului lapsen itkua ja lohduttava naisen ääni, joka tuntui itsekin olevan niin järkytetty, ettei voinut antaa toiselle sitä rauhoitusta, joka oli tarkoituksena. Silloin tällöin kuului myös naisen nyyhkytyksiä ja valittavaa ääntä, joka kenties oli itkun tukahuttamaa rukousta. Tämä kaikki vaikutti painostavasti Melkeriin, vaikka hän olikin sotaretkien raaistama. Mutta tähän ei ollutkaan sotatoimien kaltaista, tällainen häikäilemättömyys myöskin turvattomia lapsia ja vaimoja kohtaan. Tämä oli mitä julkein sisäänmurto rauhanaikana ja sen tekijänä oli mies, joka luonteeltaan oli varmasti paljon huonompi niitä villiintyneitä raukkoja,

joita hän käytti apureinaan. Oikein tietämättä, miten se tapahtui, Melker tu'i koputtaneeksi ovelle, ensin hiljaa, sitten kovemmin, samalla painaen korvansa oven jyrkävää laudoitusta vastaan. Lapsi herkesi itkemästä, ja nainen keskeytti rukoilemisensa. Melker kuuli hänen sanovan kovalla äänellä: — Jumalan nimessä, avatkaa ovi! Me olemme teljetty sisään. — Tekisin sen mielelläni, armollinen rouva, — Melker sanoi ehdottomasti. — Mutta minulla ei ole avainta. — Hyvä Jumala, mitä on tapahtunut. Missä on kreivi Erik? Missä on kreivi Gösta? Kuka te olette? En tunne teidän ääntänne. — Rouva Anna ei saanut mitään vastausta, sillä samassa näkyi kreivi Gösta jälleen käytävän päässä ja Melker varoi antautumasta keskusteluun. Hän kuuli naisen toistavan kysymyksiään kiihkeämmin ja lapsen alkavan jälleen itkeä.

— Melker! — kutsui kreivi Gösta etäältä. — Tule tänne! — Melker totteli kummastellen, että kreivi todellakin tuli elävänä. Hän olisi ollut vähemmän ihmeissään, jos sieltä olisi tullut joku hänen tovereistaan taskut täynnä kultarahoja ilmoittamaan, että holvissa on vielä yllinkyllin ryöstettävää, senjälkeen kun tyhmä opastaja oli poissa päiviltä. Sillä niin oli Melker uskonut käyvän. — Hei, Melker! — kreivi sanoi ilkeästi nauraan, ollen kaikista parhaimmalla tuulellaan. — Jos joskus olet yhtä tyytyväinen kuin toverisi tällä hetkellä, saamme kaikki olla tyytyväisiä. — Ehkä eivät kaikki sentään, — Melker sanoi merkitsevällä äänenpainolla. — Mitä tarkoitat? — Häntä, joka on tuolla sisällä sidottuna ja sitten vielä paria muuta. — Melker osoitti ensin ovea, jonka takana oli kreivi Erik ja sitten sitä, jonka takaa hän äsken oli kuullut naisen ja lapsen äänet. — Elä sekaannu asioihin, joita et ymmärrä, — kreivi Gösta sanoi synkistyvin otsin.

Kreivi oli rii unut naamionsa, samoin mustan vaipan ja suuren hatun. Sensijaan oli hänen yllään univormun kaltainen puku, miekka ja ratsumiehen saappaat. Päässä oli komeilla töyhdöillä koristettu hattu, jota Melker oli nähnyt kreivin käyttävän ulkomailla loistavissa juhlallisuuksissa. Mutta kreivin ääni ei ollut juhlalle tuntuva, kun hän jatkoi puhettaan: — Minun ei tarvitse sanoa kuin sana, niin joudut hirteen rosvona, ymmärrätkö, tämän seikan takia. Senvuoksi on parasta, että pidät suusi kiinni siitä, mitä olet nähnyt ja mitä olet näkevä. Pian saat laputtaa sinne, minne sinua haluttaa. Mutta siihen saakka pitää sinun totella minua, tahi kuolet kuin koira. — Melker ymmärsi. Hän ei voinut asettaa vastarintaan niin taitavaa aseidenkäyttäjää vastaan kuin kreivi oli. Myöskään ei paosta voinut hyötyä, sillä jos hänet saataisiin kiinni, osaisi kreivi Gösta kyllä sovittaa asiat niin, että hänet pahantekijänä hirtettäisiin. — Totteletko siis minua? — kreivi kysyi. — Nöyryn palvelijanne, armollinen herra. Siksihän tulinkin tänne. Olisin vain halunnut nöyrimmästi kysyä, minne toverini menivät. — Kreivi Göstan katseessa oli vaanivaa epäluuloa, kun hän vastasi: — Maa on avara ja tiet ovat monet. Sinun asiasi on hakea heidät. Mutta nyt lopetamme sen, mikä vielä on kesken. — Näin sanoen kreivi Gösta meni siihen huoneeseen, jonne kreivi Erik oli kannettu. Hän avasi oven varovasti, valaisi lyhdyllään lattialla

makaavaa sidottua veljeään ja havaitsi, että tämä vielä oli tainnoksissa. Silloin hän veti taskustaan suuren mustan huivin, viittasi Melkerin luokseen ja kuis-kasi: — Kiedo tämä hänen ympärilleen. Ota hänet sitten selkääsi ja seuraa minua. — Melker totteli, tietämättä, että mies, joka piti kannettaman pois, oli kreivi Göstan veli. Ulkonainen eroavaisuus Örnklon veljesten välillä oli, kuten sisäininkin, sangen suuri. Kreivi Erik oli hoikkavartaloisempi ja hänen hiuksensa ja suippopartansa olivat kullankeltaiset — aito pohjoismaalaiset, samoin kuin hänen syvänsiniset silmänsäkin. Kreivi Göstan tukka oli musta, parta punainen ja silmät mustat kuin hiili.

Kreivi ja Me'ker taakkoineen kulkivat ylöspäin jyrkkiä ja kapeita tornin portaita. Vihdoin he tulivat avoimelle parvekkeelle, jota sade huuhteli ja myrskyksi yltynyt tuuli pieksi. — Laske hänet tähän, — kreivi komensi. Melker totteli, turkin kuullen kreivin ääntä rajuilman riehunnan takia. Tuskin oli Melker kerinnyt ajatella, mitä tämän jälkeen mahtoi tapahtua, kun kreivi jatkoi, puolittain huutaen myrskyn takia: — Mene nyt alas samaa tietä. Ei, odota! Polje maahan siinä missä seisot. Yksi, kaksi kolme! — Melker totteli. Hän tunsu, miten kreivi samassa tempasi hänet voimakkaasti syrjään. Senjälkeen kuului kuin rautaovi olisi lyönyt kiinni. Melker huudahti peläten, että viekas seikkailija oli keksinyt uuden juonen ja jättänyt hänet vangin kanssa kahden rajuilman kynniin ja pimeyteen. Mutta asia ei kuitenkaan ollut niin. Kreivi Göstan ääni kuului taas ja hetkeksi peitetty salalyhdyn valo valaisi jälleen ahdasta tornikäytävää. — Nyt yksi työ vielä ja sitten olet vapaa menemään, minne sinua haluttaa. Rahaa saat mukaasi. Mutta myöskin sinun pitää ottaa mukaasi tuo poika. Parasta on, että heität hänet jokeen, joka juoksee linnan vasemmalla puolen. Jos kuljetat häntä kauemmas mukanasi, voit joutua syytteeseen lapsenryöstöstä. Pääasia on kuitenkin, että poika häviää ainaseksi, niin ettei koskaan näe hänestä vilahdustakaan. — Melker oli kysymäisillään, miten pojan äidin kävisi, mutta piti viisaimpana vaieta. — Tule! Tähän juttuun tarvitset paremman puvun kuin nuo rääsyt. — Kreivi vei Melkerin muutamaaan huoneeseen, josta hän haki esille samanlaisen puvun kuin ruotsalaisilla kuninkaan henkidrabanteilla oli siihen aikaan. — Pue tuo yllesi, — kreivi sanoi. — Ja kuuntele samalla mitä minä sinulle sanon. Kun olet pukeutunut, menet erään naisen ja hänen poikansa luo. Tuolle naiselle kerrot, että kuninkaan miehet ovat vanginneet tänä yönä hänen miehensä. Sinulle on annettu tehtäväksi viedä mukanasi poika, jonka toistaiseksi on jätävä kuninkaan luo panttivangiksi, sillävälin kun hänen isänsä lasketaan vapaalle jalalle järjestämään joitakin asioita, joista et tarkemmin tiedä. Nainen asettuu todennäköisesti pojan poisviemistä vastaan. Mutta anna silloin hänelle tämä sormus, joka on hänen miehensä. Se on merkiksi siitä, että on linnan herran tahto, että poika viedään. — Mutta, armollinen herra, jos nainen sittenkin kieltäytyy poikaa luovuttamasta? — No, silloin otat pojan väkisin. Tässä on sormus. Kaikesta muusta minä pidän huolen.

Melker oli nyt pukeutunut ja näytti ränsistyneistä ja hurjista kasvoistaan huolimatta sangen muhkealta. Hän otti sormuksen ja astui sitter huoneeseen, jossa Anna rouva poikineen oli tuskallisen levottomuuden vallassa. Kreivi Gösta asettui niin, ettei häntä ovea aukkaistessa sisältäpäin voinut nähdä ja jäi sitten odottamaan oven luo Melkerin paluuta, lukitakseun huoneen uudelleen.

Mitä tuona kauhun yönä Örnehusissa pikku Johanin huoneessa tapahtui ei tullut koskaan täysin selville. Mutta pikku Jchan vietiin pois. Jonkun aikaa myöhemmin Anna rouva kuoli suruun ja epätoivoon. Vuoden ja yön kuluttua oli kreivi Gösta herrana isäinsä linnassa ja aloitti valtakautensa ilossa ja riemussa.

IV

Siitä yöstä, jolloin kreivi Gösta oli väkivallalla ja viekkaukella anastanut veljensä linnan ja tuhonnut hänen perheensä, oli kulunut jo kymmenen vuotta. Ruotsin sotajoukot olivat taas sotajalalla ja sodan ukkonen jyrsi. Kuten useimmiten tapahtui sinä aikana, jota kutsutaan Ruotsin valtakunnan suuruuden ajaksi, käytiin sota vieraalla maalla.

Eräässä Puolan metsäseudussa oli juuri ollut ratkaiseva taistelu, joka loppui Ruotsin aseiden voittoon. Taistelun telme oli tunkenut kauas metsäänkin, jossa vanha sysimies työskenteli. Tähän asti hänen miilunsa paikka oli säästynyt hävitykseltä, sijaitessaan niin syrjäisessä seudussa. Miilunpolttajan kanssa työskenteli kaksi poikaa. He näyttivät olevan samanikäisiä. Toinen oli näöltään pohjoismaalaista sukuperää kullankeltaisine hiuksineen ja suurine sinisine silmineen. Toinen oli tummaverinen. Molemmat kauniita ja reippaita poikia. Vanha miilunpolttaja oli monta vuotta takaperin ottanut vaalean pojan omaksi lapsikseen pientä palkkiota vastaan, joka maksettiin kerta kaikkiaan. Tumma oli hänen pojanpoikansa, jonka vanhemmat olivat joutuneet aikaisemmin riehuneen sodan uhreiksi. Miilunpolttaja itse oli paennut toisesta osasta maata tänne ja elätti itseään ja poikia polttamalla sysiä muutamalle rikkaalle puolalaiselle aatelismiehelle, joka maksoi hänelle niukan palkan. Näissä oloissa ei kasvinveljillä ollut tietystikään lihavat laitumet. Mutta vanhus oli aina heitä kohtaan hyvä. Hän opetti heille mitä itse osasi: suutarintyötä ja sydenpolttoa. Hän toivoi poikien tällä opilla menevän elämän läpi yhtä hyvin ja paremminkin kuin hän itse, joka oli saanut nähdä, miten sota oli hävittänyt hänen ja hänen poikansa rauhallisen kodin. — Mikä hänen vaalea kasvatti-poikansa oikeastaan oli, ei vanhus koskaan tullut ajatelleeksi. Hän oli saanut pojan ruotsalaiselta sotilalta, joka oli sanonut löytäneensä hänet ryöstetystä puolalaisesta maakartanosta. Sitä selitystä vanhus ei uskonut, mutta hän otti pojan, koska sotamies tarjosi hänelle siitä hyvästä rahasumman,

joka hänelle oli tarpeen, vaikka se olikin pieni. Ja hän ajatteli, että hän saisi pojista itselleen apua kasvattamalla heidät reippaiksi suutarinkisälleiksi.

Kun tykkien jyske oli kuulunut metsään, molemmat pojat olivat riemuinneet lapsellisessa ymmärtämättömyydessään. Vanhus tiesi omasta kokemuksestaan, mitä sellainen jyske ja telme merkitsi. Hän oli hiipinyt tuttuja polkuja myöten metsänlaitaan, nähdäkseen oliko tarpeen nopealla paolla pelastaa henki. Molempain poikain mielenkiinto kasvoi sitä mukaa kuin sotamelske yltyi. He olisivat mielellään seuranneet vanhusta. Mutta tämä kielsi, arvellen, että hän yksinään voi tähystellessä kätkeytyä paremmin kuin he kaikki kolme. Poikain piti olla kotosalla ja odottaa.

Poikain istuessa kivistä ja risuista kyhätyn mökkinsä edustalla ja puhellessa sota-asioista saivat he äkkiä tilaisuuden nähdä omin silmin sotaisen kohtauksen. Ratsain oleva sotilas karahutti ohjat höllinä mökkiä kohden, pysähdytti hevoseensa ja virkkoi lähättäen ja tuskin kuuluvalla äänellä pojille: — Vettä! — — Minä kuolen! — Auttakaa — —. Seuraavassa hetkessä sotilas olisi pudonnut satulasta, elleivät pojat olisi tarttuneet häneen ja auttaneet hänet alas. He eivät ajatelleet, oliko mies ystävä vai vihollinen. Heidän lapsellinen, vielä paatumaton mielensä käsitti, että tässä oli kärsivä olento, joka tarvitsi apua.

Pojat hakivat nopeasti astiallisen raikasta lähdevettä. Muutaman syvän ja ahmivan kulauksen jälkeen loi kalpea ja verinen sotilas katseensa poikiin, ilmeellä, joka osoitti syvintä kiitollisuutta. Mutta vielä kesti vähän aikaa, ennenkun hän saattoi sanoa: — Pojat, minua ajaa takaa ratsumiesparvi. Piiloittakaa minut johonkin ja viekää hevonen pois. Jos kuolen, on minun vaatteissani kätöksässä kirje, jonka minä pyydän teitä toimittamaan perille. Palkaksi saatte rahat, jotka ovat minun kukkarossani. — Tämän sanottuaan sotilas pyörtyi. Pojat seisoiivat paikoillaan miettiväisinä. He olivat kuulleet sanottavan, että kuolevan ääressä, vaikkapa tämä olisi vihollinenkin, piti aina kuunnella sydämen käskyä. Tämä sotilas oli muukalainen, he tuskin ymmärsivät hänen murteista puhettansa. Mutta he tuumivat, että hänen toivomustansa, joka kenties oli viimeinen, täytyi noudattaa. Senvuoksi he kantoiivat vieraan tilapäisesti laittamallaan pareilla tiheään ryteikköön, jonne he peittelivät hänet huolellisesti sammaleiselle vuoteelle. Sinne hän jäi maata ja asiaan innostuneet pojat läksivät nyt huolehtimaan hevosesta. Eläimen jaloa rotua ilmaiseksi muodosta ja valjaiden komeudesta pojat päättelivät, että ratsastaja mahtoi olla jokin ylhäinen henkilö, vaikkakin hän oli taistelun temmellyksessä saanut sekä pukunsa että ruumiinsa rikki. Näitä ajatellen pojat taluttivat hevosen syvään kallionrotkoon, joka oli lähellä sitä ryteikköä, missä ratsumies makasi.

He olivat juuri aikeissa palata mökilleen odottamaan, mitä tämä merkillinen päivä vielä mukanaan toisi, kun lähestyvä kavioiden kopina keskeytti heidän paluunsa ja he heittäytyivät nopeasti maahan metsän suojaan. He näkivät tulevan kolme huutavaa ja kiroilevaa ratsumiestä

laahaten mukanaan hevostensa välissä ihmisolentoa, joka valitteli ja rukoili säästämään henkeänsä. — Joko vihdoinkin tunnustat, mihin olet kätkenyt hänet! — eräs ratsumiehistä huusi. — Tuossa näkyvät hänen hevosensa jäljet. Vastaa, lurjus! — Sano joutuin, mihin kätkit sen ruotsalaisen koiran ja kerettiläisen! — huusi toinen. — Vannon madonnan ja kaikkien pyhimysten kautta, etten ole nähnyt sitä, josta te puhutte, — änkytti mies hevosten välissä. Nyt selvisi pojille, että tuo onneton mies oli heidän kasvatusisänsä! Vastaukseksi sanoihinsa vanhus sai tuiman sivalluksen ratsupiiskasta ja keihäänpiston kylkeensä. Silloin vanhus, jota jo oli pahasti rääkätty, päästi vihlovan huodon ja kaatui maahan. Hänen pojanpoikansa tahtoi syöstä esille, mutta kasvinveli pidätti hänet, kuiskaten: — Seis! He tappavat meidätkin, jos näkevät. Isä on jo kuollut, ei hyödytä enää mennä apuun. Ole järkevä, Stanislaus. — Mutta jos sanomme, missä tuo mies on, — sanoi tumma. — Tule Johannes! Meidän täytyy! — Silloin saamme selkäämme. Ja nuo ottavat hänen rahansa, jotka hän lupasi meille, kun viemme kirjeen perille. Sillä tietysti hän kuolee, hän kun oli jo henkiahieverissä. Rahat tarvitsemme päästäksemme täältä jonnekin kaupunkiin, josta voimme hankkia itsellemme työtä. — Stanislauksen täytyi myöntää toisen olevan oikeassa. Kahden aseettoman pojan ryhtyminen taisteluun kolmea täysinvarustettua ratsumiestä vastaan oli sulaa mielettömyyttä. Sen sijaan pojat ryömivät yhä syvemmälle pensaikkoon. He näkivät sieltä, miten ratsumiehet ensin tutkivat mökin sisustan ja sitten pistivät sen tuleen, kostoksi siitä, etteivät olleet löytäneet pakolaista tai kenties siinä toivossa, että pakolainen, jos hän etsiskelyistä huolimatta oli onnistunut kätkeytymään mökkiin, nyt paloi sen mukana. Senjälkeen ratsumiehet tutkivat pihamaan. Mutta koska tämä oli poljettu ja kivinen, ei siinä voinut huomata mitään ilmaisevia jälkiä. Kun jo iltakin alkoi hämärtää, nousivat hurjat ratsumiehet jälleen hevosilleen päästäkseen pois metsästä ennen pimeän tuloa.

Kun he olivat poistuneet, tulivat pojat esille. Palaneen mökin hiillos hehkui vielä. Sen luona makasi rakastetun kasvatusisän raadeltu ruumis. — Mitä nyt teemme? — Stanislaus kysyi itkun tukahduttamalla äänellä. — Käymme ensiksi katsomassa, miten haavoittunut voi, — sanoi Johannes, joka oli reippaampi. — Jos hän on kuollut, otamme häneltä sen mitä tarvitsemme ja kirjeen. Hevosella ratsastamme lähimpään kaupunkiin, myömmen sen siellä ja saamme rahaa. Mutta ennen sitä on meidän haudattava isä ja muukalainen. Kyllä me kaikkeen keinot keksimme. — Kunpa voisin ymmärtää, miten aina voit ottaa asiat niin rauhallisesti, — sanoi Stanislaus, joka itsekin oli rauhoittunut kasvinveljen sanoista. — En ymmärrä sitä itsekään, — Johannes virkkoi. — Mutta tunnen, että kohtalo on määrännyt minut johonkin muuhun kuin täällä raukkana elämään ja kuolemaan. Sananlaskussahan sanotaan: reippaasti alettu on puoliksi voitettu! Ryhdytään nyt reippaasti toimeen ja koettakaamme lohdututtaa, niin kohtalo suo meille vihdoin onnen. Lähdetään nyt muukalaista katsomaan.

Vastoin odotusta pojat löysivät tämän hengissä. Hän oli puolittain istuvassa asennossa ja laittoi sidettä haavaansa. Poikain saapuessa hän tervehti heitä ystävällisesti murteellisella puolankielellä. Kun hän oli saanut kuulla, miten poikain vanhan suojelijan oli käynyt, hän mutisi jotakin itsekseen kielellä, joka tuntui Johanneksesta omituisen tutulle. Senjälkeen hän sanoi taasen puolaksi: — Pojat! Minä valitan, että teitä on minun takiani kohdannut sellainen ikävyys. Mutta minä pidän velvollisuutenani auttaa teidät pulasta. Te saatte tulla mukanani leiriin ja saatte nähdä, että ruotsalainenkin osaa palkita palveluksen, vaikka pienestä pitäen olettekin kuulleet meistä toista. Ehkä voimme jo tänä yönä lähteä matkalle.

Ruotsalaisten pariin joutuminen ei miellyttänyt Stanislausta. Johanneksesta sitävastoin tuntui kuin hän nyt vasta olisi päässyt sinne mihin hän todella kuului. Oliko se salainen veriheimolaisuuden ääni vai halu uusiin seikkailuihin voittoisten ruotsalaisten mukana? — Hevonen tuotiin esille. Vanha miilunpolttaja haudattiin kaikessa kiireessä. Stanislaus luki katoolisen rukouksen vanhuksen haudalla. Sitten kävi matka tuikkivien tähtien valossa ruotsalaisten leiriä kohti.

V

Ruotsalaisten leirissä otettiin hyvästi vastaan molemmat pojat, jotka olivat pelastaneet ruotsalaisen luutnantin, Bertil Banérsköldin, puolalaisten käsiin joutumasta. Koska he olivat vielä liian nuoria sotamiehiksi, tarjottiin heille paikka sotajoukossa rummunlyöjänä ja torvensoittajana. Johannes otti tarjouksen ilolla vastaan. Mutta Stanislaus hävisi eräänä yönä leiristä eikä tullut takaisin koskaan. Hän ei mennessään sanonut edes hyvästiä kasvinveljelleen. — Sota jatkui kauemmin kuin oli odotettu. Ratkaisevaa taistelua puolalaisten kanssa ei tapahtunut. Sensijaan oli alinomaisia kahakoita. Johannes — sukunimeänsä hän ei itsekkään tiennyt, — oli vuosikauden palvellut ruotsalaisten lippujen alla ja päässyt varsinaiseksi sotilaaksi. Silloin hänet eräänä yönä komennettiin etuvartialinjalle vetisen alangon laitaan, missä ei ollut erikoista pelkoa hyökkäyksestä. Läheisyydessä oli ampumatavaravaroisto, koska luultiin sen siinä olevan turvallisimmassa paikassa. Kuitenkin oli luutnantti Banérsköld kehoittanut suojattiaan, nuorta Johannesta, olemaan valppaana ja pitämään silmällä kaikkea, mikä nevalle oli epäilystä herättävää, sillä ampumavarioihin nähden ei koskaan voitu olla tarpeeksi varovaisia. Oli aikomus, että varasto seuraavana päivänä siirrettäisiin toiseen paikkaan, koska ylipäällystä oli määrännyt sotajoukon sijoittautumaan toisiin aseisiin lähempänä vihollisen varustettua rintamaa. Suureksi osaksi oli uusi sijoittautuminen tapahtunutkin, joten puolustusvoimat entisellä paikalla olivat heikonlaiset. Mutta suuri neva soi luonnollista suojaa vihollisen hyökkäystä vastaan.

Johannes asetettiin vahtipaikalleen vähän sen jälkeen, kun leirissä oli puhallettu iltasoitto. Lumipeittoisen maiseman yllä ajelehti raskaita pilviä, päästäten kuunvalon ainoastaan heikosti esille. Viima teki kylmyyden tuntuvaksi ja puvusta ei ollut sitä vastaan tarpeeksi suojaa. Estääkseen ruumista kangistumasta nuori sotilas alkoi kulkea nopeasti pitkin hänelle määrättyä vahtilinjaa. Kaukaa leiristä päin loisti riutuvasti vahtijoukon nuotiotuli. Neva oli pitkät ajat pimeänä, kunnes pilvien lomista esiin vilahtava kuu silloin tällöin heitti sinne valonsa. Syvä hiljaisuus vallitsi. — Jo tuntikauden oli Johannes kulkenut rivaasti edestakaisin, mutta tunki yhä enemmän kylmettyvänsä. Kädet olivat lapasissa kangistuneet ja jyrävä kivääri painoi raskaasti olkapäätä. Vielä oli pitkälti vahdinmuuttoon ja vielä kauempana huomispäivä, jolloin odotettiin taistelun tapahtuvan. Johannes ei ollut vielä ottanut osaa varsinaiseen taisteluun, sillä torvensoittajana ollessaan hän oli saanut pysytellä asemassa, joka oli turvallinen, mutta antoi vähän tilaisuutta kunnostautumiseen. Mutta Johannes alkoi yhä enemmän kaivata selkeää tilaisuutta, kun hän näki, miten toinen ja toinen miehistöstä kohosi arvosemiin, kun heillä vain oli miehuutta ja neuvokkuutta. Hän myöskin halusi pyrkiä ylöspäin! Hän tunki, että hän onnistuisi, jos tilaisuutta vain tarjoutuisi. Mutta sitä ei mahtanut tarjoutua tällaisena yönä, jolloin pimeässä ei nähnyt mitään ja kivääri tuskin pysyi kourassa kylmyyden ja vihurin takia. — Keskellä väsymyksestä hiljenevää kulkuaan lehdettömien koivujen ja leppien välissä Johannes oli huomaavinaan, että merkillinen musta täplä oli muodostunut valkoiselle nevalle, joka kauempana, noin pyssyngantaman matkan päässä siitä, muuttui tummaksi pinnaksi. Johannes pysähtyi äkisti. Hän hieroi silmiään ja tuijotti mustaan pilkkuun, joka näytti liikkuvan. Alussa se oli ollut hyvin pieni, mutta näytti nyt yhä pitentyvän. Siitä tuli pitkä juova, joka ulottui aina tumman kohdan laitaan, se oli ikäänkuin tie, joka suuntaisi sitä suonlaitaa kohden, jossa hän seiso. Sellainen polku aution, laajan nevan ylitse oli hyvin kummallinen. Ei hän ollut nähnyt sitä päivällä, kun hän oli ollut nevalle hevosia juottamassa ennen pakkasen tuloa.

Hän vilkasi vartiotuleen päin. Tuli oli sammumaisillaan. Kenties siellä ei ollut ketään valveilla. Siellä oli päällikönä vanha soturi, nimeltä Melker — vanha kiertolainen, joka oli ollut keisarillisten ja tanskalaisien palveluksessa, aina sen mukaan, mikä puoli hänelle eniten maksoi ja nyt vihdoin lopullisesti pysähtynyt ruotsalaisten luo. Nyt hänestä ei enää ollut juuri miekan käyttäjäksi, mutta hänellä oli vanhan sotilaan kokemus. Johannesta kohtaan oli ukko osottautunut hyvin suosiolliseksi, kun tämä oli suorittanut harjoituksensa hänen edessään. Muuten hän osasi kyllä olla tuimakin. Laiskalle ja huolimattomalle hän teki elämän karvaaksi.

Tätä kaikkea Johannes ei kuitenkaan ajatellut. Hän oli uudelleen alkanut tarkastella kummallista mustaa juovaa. Vihdoin hän päätti varovasti lähestyksen ottaa selkoa asiasta, ennenkun ryhtyi määräysten

mukaisiin toimenpiteisiin. Hän liukui istuallaan lumessa leppien lomitse rinnettä myöten alas jälle. Silloin hän kuuli jonkun kuiskaavan toiselle puolankielellä: — Vain viisikymmentä askelta . . . Tässä on sytytyslanka . . . Tässä kolme ruutipussia . . . Aseta ne taitavasti suurimman ruutivaunun alle . . . Lataa miina hyvin ja sytytä . . . Tule sitten pian takaisin, niin yllätämme heidät keskellä hämminkiä, kun ruutivarasto on lentänyt ilmaan. Mars! — Missä Johannes oli kuullut tämän äänen ennen? Mutta nyt ei ollut aikaa miettiä sellaista. Nyt täytyi nopeasti tehdä jotakin. Ruotsalaisten ampumavarastot tahdottiin räjähdyttää! Mutta mistä tiedettiin niin tarkalleen, missä ruotsalaisten varastot olivat? Luultavasti kavallusta — mutta kenen tekemää? Johannes heitti silmäyksen nevalle. Musta juova muuttui nopeasti hänen silmissään pitkäksi riviksi miehiä. Puolalaisia! Arviolta niitä oli pari sataa miestä, mutta heitä oli varmasti enemmän tulossa tumman kohdan ylitse.

Niinkuin käärme Johannes kiemurteli leirille päin, etsien suojaisia paikkoja päästäkseen huomaamatta poistumaan. Pian saapui hän raporteineen vanhan Melkerin luo. Pikaviesti lähetettiin kauemmaksi leiriin. Viisi minuuttia myöhemmin oli kaikki valmiina. Johannekselle oli annettu tehtäväksi katkaista sytytyslanka senjälkeen kun se oli asetettu paikoilleen. Mukaansa hän sai kaksi miestä. Rohkea puolalainen piti otettaman vangiksi itse teossa. Viholliselle valmistettiin sellainen vastaanotto, ettei se hevin sitä unohtaisi.

Johannes miehineen hiipi varovasti varastopaikkaa kohti. He tulivat perille parahiksi nähdäkseen, miten notkea ja sukkelaliikeinen mies heittäisi torkkuvan vahtisotilaan päälle. Sotilaan onnistui kumminkin vapautua kurkkua puristavasta kädestä ja veitsen, joka kohosi iskuun, löi Johanneksen voimakas nyrkki syrjään. Seuraavassa silmänräpäyksessä oli mies kaadettu maahan ja käsi painettu hänen suulleen, ettei hän voisi huutamalla varoittaa tovereitaan, jotka olivat tulossa nevaa myöten. Aikomus räjähdyttää ruutivarasto epäonnistui siis täydellisesti. Mutta sytytyslanka ja ruutipussit, jotka olivat miehen mukana, todistivat tarpeeksi hänen aikomuksestaan. Siten oli selvä, että Johannes oli vahdissa ollessaan kuullut oikein ja tämä seikka voi hänelle olla suureksi ansioksi, kun a iasta annettaisiin raportti korkeimmille päälliköille, jotka palkitsivat kutakin hänen töittensä mukaan.

Lei issä oli kaikki hiljaista. Oli annettu ankara määräys, ettei pienimmälläkään melulla tai muuten saanut hälyyttää vihollista, jonka annettaisiin marssia eteenpäin ja sitten katkaistaisiin sen paluutie. Siten pii ityk iin joutuneena olisi tämän pakko antautua, ellei tahtonut joutua maahan hakatuksi. Aamulla voitaisiin hyökätä vihollisen varustuksia vastaan, joiden puolustusväki oli heikentunut ylöisen retkikunnan tappion johdosta. — Sillä välin kun näitä toimenpiteitä valmistettiin, vietiin kiinnisaatu puolalainen peremmäksi leiriin ylimmän päällikön kuulusteltavaksi. Johannes johti tätä vangin kenties viimeistä kulkua. Luultavasti tämä ammuttaisiin heti kuulustelun jälkeen. Hänhän oli joutunut kiinni vakoojana ja juuri toimessa ollessaan, eikä voinut mil-

lään puolustaa itseään. — Koska leirissä olivat useimmat tulet sammuk-
sissa, oli miltei pimeä Johanneksen kulkiessa kahden miehen ja vangin
kanssa. Hän ei voinut erottaa rohkean veitikan kasvoja. Mutta kun
kulettiin erään vartiotulen ohitse, kääntyi Johannes katsomaan ja oli
huudahtaa ääneen äärimäisestä hämmästyksestä. Hän meni lähemmäksi
ja katsoi miestä suoraan kasvoihin. Jumalan nimessä! Se oli Stanislaus!
— Kasvinveli — miilunpolttajan pojanpoika! Vaistomaisesti hillitsi
Johannes mielensä. Hän ei vaihtanut sanaakaan vangin kanssa. Mutta
silmäykset sanoivat, että tunteminen oli molemminpuolinen. Stanislauk-
sen katse oli kylmä ja uhkamielinen, Johanneksen ilmaisi mitä suurinta
mielenahdistusta onnettomasta sattumuksesta, jota hän valitti, mutta
joka oli muuttamaton. Julma kohtalo oli tahtonut, että hän oli syypää
kasvinveljen onnettomuuteen. Ennenkun seuraava päivä oli koittanut,
Stanislaus oli poissa elävien ilmoilta. Mutta eikö häntä voinut pelastaa?
— Jos Johannes katsoi asiaa sotilaan katsantokannalta, oli Stanislaus
ansainnut kohtalonsa. Mutta toiselta puolen Stanislaus oli hänen kasvin-
veljensä ja hänen työnsä oli ymmärrettävissä, koska hän oli katooilainen
ja puolalainen. Johanneksen mieleen tuli ajatus, että hän joka tapauk-
sessa voisi koettaa jotakin tehdä. Mutta siitä ei sanaakaan Stanislauk-
selle eikä muillekaan.

Yön tapaukset saivat aikaan, ettei vankia voitukaan heti kuulustella.
Hänet pantiin säilöön valloitetun talonpoikaistalon kellariin, odotta-
maan siellä synkkää kohtaloaan. Johannes sai käskyn toimittaa hänet
sinne, ja senjälkeen yhtyä siihen joukko-osastoon, jonka piti katkaista
vihollisen paluutie.

Kävisi liian pitkäksi tässä kuvata sitä veristä yöllistä taistelua, joka
nyt syntyi. Puolalaiset, jotka odottivat, milloin räjähdys tapahtuisi
ruotsalaisten ampumatavaravarastossa, eivät vielä olleet tehneet pää-
töstä kulkisivatko eteenpäin vai vetäytyisivätkö hyvissä ajoin takaisin.
Silloin he huomasivat, että paluutie oli odottamatta katkaistu. Jäällä
syntyi raivoisa ottelu. Siinä sai Johanneskin tulikasteensa. Hän joutui
yhtäkkiä vastakkain miehen kanssa, joka näytti olevan hyökkäysretken
johtaja. Tämä huusi puolankielellä käskyjään ja hänen äänessään oli
jotakin, joka herätti Johanneksessa vaistomaisen vimman. Hän syöksyi
kiväärinperä kohotettuna miehen kimppuun. Kun he seisivat silmä sil-
mää vastaan, mies huudahti puhtaimmalla ruotsinkielellä: — Pyhä neit-
sy! Minun veljenpoikani! ... Joh ... Enempää ei Johannes kuullut.
Hän sai miekaniskun päähänsä ja kaatui tainnoksissa jäälle. Isku oli
saman puolalaisen kädestä, joka oli huutanut Johanneksen kuulemat
sanat.

VI

Johannes heräsi haavakuumeen aiheuttamaan polttavaan janoon. Hän heräsi sairaalassa, vaan ei tiennyt missä oli, eikä kysellytkään sitä. Ainoa halunsa o'li saada vettä loppumattomalta tuntuvaan janoonsa. — Sairashuone o'li aivan tilapäisesti järjestetty siihen tarkoitukseen, johon sitä nyt käytettiin. Se oli rappeutunut lato, jonka harvain seinäin läpi tuulet puhaltelivat. Katossa olevista aukoista Johannes olisi voinut nähdä tuhansia tuikkivia tähtiä, jos hänen mieleensä olisi johtunut niitä tarkastella. Mutta nyt askaroitsi hänessä vain ajatus, miten tyydyttää janonsa. Kun hän o'li turhaan koettanut huudoilla ja rukouksilla kutsua joitakin apuun juolahti hänelle mieleen, että hän todella oli oikea pöllöpää kun ei itse lähtenyt vettä hakemaan. Mutta kun hän yritti panna tämän yksinkertaisen ajatuksensa toimeen, tuntui hänestä kuin joku olisi jätti äisvoimin pitänyt häntä kiinni siinä missä hän makasi. Samalla tuntui kuin häntä o'isi voimakkaasti i ketty päähän, ja puolitukah-tuneella tuskanhuudolla hän jälleen lyhistyi alustalleen, jona oli tukku veristyneitä olkia.

Johannes ei voinut ollenkaan palauttaa muistiinsa, mitä oli tapahtunut. Hän ei muistanut yön tapauksia, veristä temmellystä jäällä eikä iskua päähänsä. Hän kuuli ympäriltään kummallisia ääniä. Siinä oli kamalaa ähkimistä ja tuska'llista valitusta, oli rukoilevia sanoja, hurjia kirouksia, itkua ja mielettöntä naurua . . . Niin, varmasti hän oli joutunut sinne, mihin hän oli kuullut papin kertovan kadotettujen sielujen joutuvan kuoleman jälkeen. Silloin hän saisi nähdä janoa ianka'kkisesta iankaikkiseen. Jotakin sellaista hän hämärästi muisteli oppineensa Stanislauslauksen kanssa . . . Johannes syöksyi äkisti pystyyn. — Stanislaus! — kuului hänen huuliltaan, hänen tuijottaessaan ympäröivään hämäryyteen. Ladossa ei ollut muuta valoa kuin käryävä traanilamppu, joka punertavana tuikki kaukaa. — Kaikki selvisi yhtäkkiä Johannekselle. — — Vahdissaolo — Puolalaisten tulo — Räjähdyttämisyrytyksen tekijän vangitseminen — Yöllinen taistelu ja mies, joka löi häntä päähän. Mutta taas musteni hänen silmissään. Hänen voimansa pettivät, juuri kun hän oli päässyt selville siitä, että hänet oli pantu kuolettavasti haavoittuneiden sotilasten sairasosastoon, jossa hän itsekin kuolisi — ja että Stanis'aus oli varmasti jo tuomittu ja teloitettu.

Suuri ratkaiseva taistelu oli jo ollut, ennenkun Johanneksen henki voitiin katsoa pelastetuksi. Ruotsalainen sotajoukko marssi paraikaa pohjoiseen, kohdatakseen siellä toisen monista vihollisistaan. Johannes makasi sidotuin, pakottavin päin kuormastovaunuissa, jotka pahasti tärähtelivät epätasaisella tiellä. Lähimpänä onnettomuustoverina hänellä oli muuan vanha harmaantunut smoolantilainen, jota monet sotaretket ja hengenvaaralliset vammat eivät vielä olleet saaneet masennetuksi. Ukko oli puhelias ja kertoi muun muassa, että yöksi saavuttaisiin suu-

reen kaupunkiin, joka juuri oli valloitettu. Siellä saisivat haavoittuneet parempaa hoitoa ja sinne tulisi itse kuningas palkitsemaan niitä, jotka olivat viimeisissä otteluissa kunnostautuneet. Oli odotettavissa paljon ylennyksiä taisteluissa kaatuneiden upseerien paikkojen täyttämiseksi. Ukkokin toivoi, että hän vihdoinkin pääsisi kohoamaan tavallisen sotilaan asemasta. Hän oli näet henkensä uhalla pelastanut haavoittuneen päällikkönsä tuimimmasta käsikahakasta. — Mutta miten sinä jouduit tähän meidän joukkoomme? — ukko kysyi, kerrottuaan pyytämättä matkatoverilleen omat kohtalonsa.

Johannes ei ollut puhetuulella, mutta hänen mieleensä johtui, että hän kenties voi vanhukselta saada jotakin tietoa Stanislauksen kohtalosta. Lyhyesti hän kertoi yöllisestä vahtipalveluksestaan, vihollisen yllätysryityksestä, siitä miten hän oli onnistunut saamaan sen estetyksi ja mitä sitten tapahtui. Ukon innostus nousi tuleen ja liekkeihin. — Salama ja leimaus! Sinäkö se olit! — hän huudahti. — Tuhannen tulimmaista sapelia, etten sanonut sinua heti kornetiksi! Siinä teit teon, josta koko armeija puhuu tänäkin päivänä. Onpa muutamilla poikasilla onnea! Koira vieköön, ellet saa siitä hyvästä vielä aateliskilpeä. Jaa, jaa, merkillisimpiäkin asioita on tapahtunut, kyllä minä tiedän, joka olen ollut leikissä mukana kolmekymmentä vuotta. Suvaitseeko herra kreivi että paaskaamme kättä? — Odottamatta »kreivin» vastausta tarttui hän Johanneksen käteen ja puristi sitä niin innokkaasti, että hämmennyt ja vastahakoinen nuorukainen tuskin sai kysytyksi: — Entä miten kävi tuon . . . sen puolalaisen, joka aikoi räjähdyttää varastot ja joutui kiinni . . .? — No, se oli harmi keskellä riemua. Livahti käsistä kuin ankerias, saat . . . anteeksi . . . kreivi saa uskoa. — Karkasi?! — pääsi Johannekselta miltei riemuhuutona. — Miten hän pääsi pakenemaan? — Kuristi vartian, se jesuiitta, ja lappeli jalkoihinsa tämän vaatteissa. — Eikä häntä saatu kiinni? — Se tapahtui juuri sen hämmingin aikana. Ja aamulla hyökättiin varustuksia vastaan. Mutta sielläkään ei tavattu sitä lurjusta. Sitävastoin vapautimme siellä erään ruotsalaisen . . . hiton hienon herran . . . nimeltä Örnklo . . . smoolantilainen kuten minäkin. Hän on Örnehusin vanhan kreivin poikia, jonka luona isäni palveli ratsurenkinä. Mutta tämä Örnklo on oikea hurjimus. En voi ymmärtää, miten puolalaiset ovat saaneet hänet kiinni, sillä pienestä pitäen hän oli juonia täynnä, kun parahiksi oppi kävelemään. — Tunnetko hänet siitä asti? — Johannes kysyi mielenkiinnolla, jota ei osannut selittää. — Totta kai! Tunsin hänen veljensäkin, kelpo Erik kreivin, joka hävisi eräänä yönä tavalla, jota ei koskaan voitu selittää. Satuin juuri silloin oleksimaan kotona. Silloin tuli surkeus Örnehusiin. Kreivi Erik hävisi . . . Anna rouva kuoli suruun, kun ainoa poikakin joutui kadoksiin . . . hänen nimensä oli Johan, niinkuin isoisänsäkin. Vanha linnanväepeli, minun setäni, löydettiin kuolleenä vallihaudasta. Ja pari yövärtiaa pistettiin kuoliaaksi suuressa käytävässä. — No, entä sitten? — kysyi Johannes, joka ei mielestään saanut kylliksi kuulla tästä asiasta. — Entä sitten? Eikö sinusta ole tarpeeksi, kun kokonainen perhe yhdellä

kertaa lakaistaan maan päältä? Vieläpä semmoisella tavalla, ettei kukaan osaa sitä selittää. Eipä sinulla ole vähäiset vaatimukset juttuihin nähden. Mutta minä en ole pahempaa kuullut tapahtuvan edes ilmi sodassakaan. Siinä ainakin tietää, mihin ihmiset joutuvat. — Linnan nimi oli Örnehus? — Juuri niin. Vanha komea linna Skoonen rajalla. — Onko se nyt autiona? — Eipä suinkaan. Veli, kreivi Gösta, otti sen tietysti haltuunsa, hän, jonka nyt olemme vapauttaneet puolalaisten käsistä. Pahus tiesi, miten hän sinne oli joutunut, sillä meidän kanssamme hän ei ennen ole ollut. Hänestä ei yleensä pidetä, ei Örnehusissaakaan, jonne hän nyt kai lähtee. Elää huonosti ja pelaa, kertovat. — Entä hänen vaimonsa? — Ei hänellä ole sellaista, onnellista kyllä. Mutta katso tuonne! Siellä hän on. Tuo, joka ratsastaa luutnantti Banérsköldin vieressä.

Johannes katsoi osoitettuun suuntaan. Häneltä oli vähällä päästä hämmästyksen huudahdus. Luutnantti Banérsköldin vieressä ratsastava henkilö oli sama mies, joka yöllisessä taistelussa antoi Johannekselle tuon ankaran miekaniskun. Johannes oli varma tästä asiasta. Mutta hän ei puhunut siitä kenellekään, — ja tuskinpä häntä olisi uskottu, jos hän olisi puhunutkin. Sillä jos tämä kreivi Örnklo ja jäällä oleva puolalainen olivat sama mies, miten sitten voitiin selittää, että hänet oli varustusten takana vapautettu puolalaisten vankeudesta? Puolalaisten ruotsalainen vanki taistelussa ruotsalaisia vastaan ja sitten jälleen puolalaisten vankina — tämä ajatus kävi yli Johanneksen ymmärryksen. Ja kuitenkin asia o'i niin, koska molemmat henkilöt olivat sama.

Kuormasto vyöryi juuri vanhan keskiaikaisen kaupungin viheliäiselle katukivitykselle. Oltiin lähellä kaivattua lepoa, jota varsinkin haavoitetut tarvitsivat. Mutta Johanneksesta tuntui kuin kaikki tuska ja pakotus olisi ihmeen kautta hävinnyt. Hänen halunsa oli vain saada enemmän tietoja Örnklon perheestä ja heidän linnastaan Smoolannissa. Mutta hän ei voinut käsittää, mitä tämä asia häntä liikutti.

VII

Johannes ei saanut paljon unta silmiinsä sinä yönä. Hänen ajatuksensa menivät lakkaamatta Örnklon perheen vaiheisiin, ja hän tunsu pakottavaa tarvetta päästä niitä enemmän tutkimaan. Hänestä tuntui, ettei hän saisi rauhaa, ellei hän pääsisi Ruotsiin näkemään omin silmin Örnehusin linnan. — Aika ajoin hän arveli tämän kummallisen ajatuksen olevan seurauksen päähänsä saamastaan vaikeasta haavasta. Ehkä miekanisku oli aiheuttanut — paitsi pitkää haavaa — aivotärähdyksen, joka vuorostaan vaikutti hänen sielunelämänsä. Olihan tapahtunut, että monet olivat taistelukentällä saamistaan kolahduksista tulleet mielipuoliksi — ainakin joksikin aikaa. Ehkä tämä kummallinen halu tutustua Örnklo-suvun vaiheisiin oli jotakin samanlaista? Mutta asialla

oli toinenkin puoli. Ei kukaan olisi voinut horjuttaa Johannesta siitä uskosta, että tämä kreivi Örnklo, joka nyt oli ruotsalaisten kanssa matkalla pohjoiseen, oli sama mies, joka johti puolalaisia yöllisessä rynnäkössä. Ja hämäränä muistona tuli Johanneksen mieleen, että puolalaisten johtaja oli huutanut joitakin merkillisiä sanoja, joita hän ei nyt voinut saamansa iskun takia muistaa. Mutta hän muisti sen vihaa ja kauhistusta täynnä olevan katseen, jonka mies oli suunnannut häneen, ennen kun oli antanut raskaan aseensa pudota. Se muuten ei ollut mitään merkillistä, että hän oli saanut miekaniskun. Se oli annettu avoimesta taistelusta ja itsepuolustukseksi. Luultavasti sen antaja ei enää muistakaan tuota pientä yksityistapausta keskellä taistelua. — Vihdoin vaipui Johannes uneen, kuitenkin siinäkin jatkaakseen telmivien ajatustensa kulkua, jotka tekivät hänestä kreivin ja linnanherran, kuten usein käy unessa, kun mielikuvilla ei ole mitään rajoja.

Johannes heräsi siihen meluun, jonka synnyttivät airueiden ja soittajain torventoitotukset, jyskivät tervehdyslaukaukset ja kellot, jotka juhlallisesti soivat vanhan kuuriruhtinaskaupungin torneissa. Alhaalla vallitsi mutkikkailla ja ahtailla kaduilla sekava sorina ihmisääniä, kavioiden kopsetta, aseiden kalsketta, hevosen hirnuntaa ja koirien haukuntaa. Kaikki tämä melu, niin juhlatunnelman kuin se antoikin, mahtoi olla suureksi kiusaksi lukuisille kaupunkiin majoitetuille haavoittuneille, jotka viruivat haavakuumeen tuskissa.

Viipyi kauan, ennenkun Johannes sai itselleen selväksi, mistä oikein oli kysymys. Mutta vihdoin muistui hänelle mieleen sotavanhuksen sanat, että odotettiin kuninkaan tuloa. Ja silloin pujahti mukaan ajatus, että tässä juhlassa kenties hänelläkin oli oleva osansa. Vanhuksen sanat ja yölliset unikuvat kummittelivat hänen mielessään. Kun hän nousi karkealta vuoteeltaan oli hänellä tunne, että tämä päivä oli yhtähyvin hänen kuin kuninkaankin — mikä tietysti oli sulaa mielettömyyttä ja itserakkautta. Johannes pukeutui uuteen sotilaspukuun, joka oli tuotu vuoteen viereen. Nyt oli vain vedettävä saappaat jalkaan ja sidottava miekka vyölle. — Todellakin, tuossa oli miekka, aivan kuin häntä varten tuotu sekin. Mutta vielä enemmän! Koko huoneessa, johon hänet oli majoitettu, ei näkynyt muuta päähinettä kuin leveälierinen upseerinhattu sinikeltaisine tyyhtöineen ja kultaisine nauhoineen — kaunis vaaleanharmaa huopahattu, joka olisi oivallinen kaunistus hänen pitkäkutriselle päälleen, jos tarkoitus todellakin oli, että hän sai sitä kantaa.

Mutta hän ei halunnut viivyttellä huoneessaan enää, kun koko kaupunki valmistautui juhlaan. Ja hän ei ollut syönyt palastakaan siten — niin, hän ei muistanut milloin viimeksi. Hänellä oli nälkä kuin sudella ja hän aikoi syödä kymmenen miehen edestä. — Hän pani hatun päähänsä ja oli aikeissa lähteä ulos. Silloin ilmestyi ovensuuhun vanha korpraali Melker, joka oli ollut hänen opettajansa. Tämä asettui sotilaalliseen kunniantekoasentoon, eikä näyttänyt aikovan tulla peremmäksi, ennen kun häntä oli käsketty. Johannes ei tiennyt, mitä hänen

piti ajatella. Ehkä Melker ei tuntenut häntä, koska hänellä nyt oli päällään upseerinpuku. — Kornetti! — Melker vihdoin keskeytti äänettömyyden, yhä seisoen jäykässä perusasennossa. — Määräys kapteenilta. — Johannes vei käden otsaansa. Näkikö hän edelleenkin unta? Oliko tämä äänikin vain unennäköä? — Mutta . . . sano minulle . . . mitä on tapahtunut? — hän kysyi epävarmalla äänellä. — Miksi kutsut minua kornetiksi? Etkö näe, että minä olen Johannes? — Näen ja tiedän. Upseerit ovat majoitetut tähän ja pariin naapuritaloon. Kornetin on mentävä kapteeni Lindensköldin luo. — Sanoi ja läksi. Ja siinä seisoi Johannes, joka tietämättään oli ylennetty kornetiksi — siis siihen ylemmän upseerin arvoon, jota me nykypäivinä kutsumme aliluutnantiksi. Mutta määräys oli, että hänen oli mentävä päällikkönsä, kapteeni Lindensköldin luo. Siellä varmaankin hän saisi lähempiä tietoja ylennyksestään. — Niin kävikin. Kapteeni Lindensköld ilmoitti että rykmentin eversti oli nimitänyt Johanneksen kornetiksi neuvokkuuden ja taistelussa osoitetun urheuden takia. Sitäpaitsi oli jotain muutakin odotettavissa, kun nuori kornetti päivemmällä esitettäisiin kuninkaalle.

VIII

Kuningas majaili kaupungin raatihuoneella. Sen edustalla olevalle torille ja siitä johtaville kaduille oli asetettu sotajoukkoja. Keskelle toria oli rakennettu lava, jolle kuningas esikuntineen asettui. Tämän lavan luo sai kornetti Johannes tänä kunniapäivänään astua tullakseen sellaisen kunnianosoituksen esineeksi, joka, vaikkakaan ei harvinainen noina aikoina, kumminkin merkitsi silloin paljon enemmän kuin nykyään, jolloin säätyrajat ovat miltei hävinneet.

Aatelisten ja neuvosmiesten ympäröimänä kuningas oli jo pitkän aikaa puuhannut niiden sotilaitensa kanssa, jotka tänä päivänä palkittiin urotöistään, joilla he olivat lujittaneet Ruotsin vallan mahtavuut a. Johannes koetti syrjäiseltä paikaltaan vanhalla torilla tarkata, mitä lavalla tapahtui. Tuon tuostakin airueet julistivat jonkun kunnianosoituksen tai ylennyksen, ja sitä juhlallisesti vahvistivat räikkävät torven-toitukset ja ympäröivän ihmisjoukon puheensorina. Äkkiä kuuli Johannes omankin nimensä huudettavan — lyhyesti vain kornetti Johannes. Sukunimeä hänellä ei ollut eikä hän sitä yksinkertaisena sotilaana ollessaan ollut tarvinnutkaan. — Johannes viedään komeasti koristetun lavan luo. Hän jää seisomaan portaitten alimmalle askelmalle, paljastetuin päin, pitkät vaaleat kiharat hulmuten keveässä tuulessa. Hän kohtaa mahtavan hallitsijan silmäyksen tyynellä, mutta samalla kunnioittavalla katseella. Mutta punastus nousee hänen poskilleen, kun hän kuulee kuninkaan ystävällisesti kysyvän, senjälkeen kun sihteeri on lukenut pitkän raportin Johanneksen ansioista yöllisen hyökkäyksen takaisinlyömisessä: — Eikö kornetilla ole mitään muuta nimeä kuin Johannes?

— Johanneksen kieli ei tahdo totella, kun hän tuskin kuuluvalla äänellä vastaa: — Ei mitään muuta, teidän majesteettinne.

Kuningas kääntyy lähellä olevan Johanneksen everstin puoleen. He keskusteleivat matalalla äänellä. Sihteeri hakee jotakin paperikasasta, joka täyttää lavalla olevan pöydän. Hän tuo sieltä asiakirjan, joka on varustettu raskailla, pitkissä nauhoissa riippuvilla sineteillä. Syvään kumartaen sihteeri jättää tämän pergamentin kuninkaalle, joka lukee sen tarkkaavaisesti. Sitten hänelle tuodaan hanhensulka ja kaksi paashia tuo kirjoitusaluslan. Kuningas asettaa kynän pergamentille ja täyttää siinä olevan tyhjän kohdan; senjälkeen hän kirjoittaa alle nimensä monin koukeroin. Kun se on tehty, kuningas ottaa lähellä olevalta pöydältä pitkän miekan, kääntyy kaikesta tästä yhä enemmän hämmästyneen Johanneksen puoleen ja astuu pari askelmaa alemmaksi, sanoen: — Nyt olet saava sen, mitä vailla olet tähän asti ollut. Sotilaana olet tehnyt minulle ja valtakunnalle suuren palveluksen, ja Korkein on antanut minun käsiini vallan antaa hyveelle ja velvollisuudentunnolle niiden maallinen palkinto. Polvistu, kuten tapa vaatii tällaisena hetkenä, ja ota vastaan palkkasi, jonka kuningas ja valtakunta antaa.

Johannes polvistuu, puolittain uskoen taas joutuneensa unien valtaan. Kuin unessa hän kuulee kuninkaan jatkavan: — Täten annan sinulle ritarilyönnin. Tästä lähtien olkoon nimesi itsellesi kunniaksi ja isänmaalle hyödyksi J o h a n n e s F a l k e n s t i e r n a. Muistuttakoon se meille, että näkösi oli kuin haukan ja että sinun neuvokkuutesi valaisi pimeässä yössä nukkuvan leirin.¹

Kolme ritarilyöntiä putosi nuoren kornetin harteille. Airueet huusivat, torvet räikkyivät ja riemuhuudot pauhasivat vielä polvillaan olevan uuden aatelismiehen ympärillä. Joku sysäsi häntä keveästi selkään. Nopeasti oli Johannes taas jaloillaan. Syvään kumartaen hän otti vastaan aateliskirjan, miekan ja kannukset kuninkaan ja paashien käsistä. Kuningas löi häntä rohkaisevasti olkapäälle ja sanoi iloisesti: — Me odotamme paljon hyötyä sinusta, Johannes Falkenstierna. Ota vastaan kuninkaasi kiitos ja mene rauhassa.

Se päivä säilyi ainiaan Johanneksen muistossa. Hän oli mukana siinä suuressa juhlassa, joka illalla pidettiin kuninkaan kunniaksi. Ja hänestä tuntui, että häntä kohtaan osoitettiin aivan liian paljon huomaavaisuutta. Eihän hän ollut tehnyt muuta kuin velvollisuutensa. Mutta vastaisuudessa hän oli näyttävä mihin hän kelpasi. Mikään vaara ei olisi hänelle liian suuri, ei mikään ponnistus liian raskas, ei mikään este voittamaton, aina hän oli oleva ensimmäisten joukossa. — Koko päivän Johannes kulki ilon huumauksessa. Hän sai vastaanottaa onnitteluja ja hän joi veljenmaljan monen kanssa, joka oli häntä arvossa ylempi. Tie oli avoin ja maine viitto, se kiihotin, joka panee ihmisen ponnistamaan kaikilla aloilla, mutta joka varsinkin sotilasta kannustaa suuriin tekoihin. Kai-

¹ Falk = haukka, stierna = tähti.

ken tämän tapahduttua tuntuivat hänen Örnklon perheessä askarrelleet ajatuksensa saaneen toisia aiheita. Niiden keskipisteenä oli nyt hän itse. Tuore aateliskirja taskussaan, komea aatelismiekkä sivullaan hän tunsii itsensä tärkeäksi tekijäksi yhteiskunnassa. Ja uudet ritarinkannukset kilisivät ratsusaappaissa, kun hän lähti juhlasta asuntoansa kohti, aikoen huomispäivän koittaessa omistautua uusille velvollisuuksille, jotka häntä kutsuivat ja jotka veisivät häntä eteenpäin ja — ylöspäin!

Silloin elettiin vielä käryävien traanilamppujen aikaa. Tullessa vanhan raatihuoneen vahakynttilöillä loistavasti valaistuista juhlasaleista kadulle, tuntui kuin vastassa olisi ollut Egyptin pimeys. Ei voinut aina eroittaa käden pituutta eteensä ja vaikea oli hapuilla eteenpäin talorivejä myöten, mutta vielä vaikeampi kulkea keskellä katua, joka kevät-sulan aikana oli virtaavana rapakkona, missä loka ja hyhmä paikoittain tahtoi tulla sisään saapasvarsiin. Silloin tällöin Johannes törmäsi jotakin sotia ta tai porvaria vastaan, jotka hekin olivat viettäneet juhlapäivää. Useimmat olivat tietysti humalassa, sillä sen ajan tapoihin kuului kannujen kallistaminen paljon enemmän kuin nykyään. Sysäykset olivat toisinaan sangen ankarat ja hän sai kuulla haukkumasanoja. Mutta yleensä näytti yöllinen kävely sujuvan rauhallisesti. Suurin vaikeus oli löytää tie asuntoon, sillä Johannes oli outo kulkemaan näissä ahtaissa sokkeiloissa. Mutta hän koetti vastaantulijoilta kysellä suuntaansa ja haparoi vastausten mukaan eteenpäin. Viimeksi hän oli saanut tietoonsa, että hänen talonsa oli vain pari kivenheiton matkaa samaa katua alaspäin pohjoista kaupunginporttia kohden. Ja hän aikoi selviytyä vielä tästäkin osasta, kun yhtäkkiä eräs ääni sai hänet pysähtymään. Vaistomaisesti Johannes hiipi lähimmän seinän ja siitä ulkonevan portaan suojaan. Hän oli siten siinä piilossa ja selkää suoja siinä ja portaiden jalusta. Ja hän jännitti kuulonsa äärimmilleen, saadakseen selvää keskustelusta kahden äänen välillä, joista toinen oli se, joka oli pannut hänet säpsähtämään. Johannes oli taaskin varma, että hän oli kuullut tuon äänen ennen. Mutta miten hän etsikin muistostaan, hän ei voinut sanoa, missä. — Asia on epävarma, — sanoi toinen ääni, jota Johannes ei tuntenut. — Hän on varmasti jo mennyt asuntoonsa. Myöskin on voitu erehtyä talosta. — Tämä on vaskiseppä Schlosserin talo ja hänet on majoitettu tänne. Vai luuletko, pääsinpää, että minä en tiedä mitä teen? — Suokaa anteeksi, armollinen herra. Mutta on jo myöhä, eikä nuori herra, mikäli ymmärrän, ole mikään yöjuoksija. Jos armollinen kreivi sallii . . . — Pidä kitasi kiinni arvoista ja nimistä, — keskeytti tuttu ääni. — Sinun ei sovi halveksia viittätoista hopeataaleria. Mutta jos pelkää, löydän kyllä toisia.

Keskustelu kävi puolankielellä, omituista kyllä, kaupungissa, jossa sitä harvoin kuuli ja joka nyt oli ruotsalaisten vallassa. Osaksi tämänkin omituisuuden takia Johannes oli tullut panneeksi huomiota kuiskauksiin. Mutta mitä tämä salaperäinen puuha oikein tarkoitti? Mistä hyvästä toisen piti saada viisitoista hopeataaleria? Se oli huomattava summa

noina rahasta niukkoina sota-aikoina, jolloin säästettiin pikkurahojakin. Nähtävästi oli jokin salaliitto tekeillä, jossa kreivi oli yhtenä päähenkilönä. Johannes kuunteli edelleen jännitettyinä. Hän huomasi, ettei tuttu ääni puhunut puolaa aivan virheettömästi, jotavastoin toinen käytti sitä sujuvasti. Mutta samalla hän kuuli, miten kauempana tuli katu pitkin kaksi metelöivää ruotsalaista sotilasta. Hänelle johtui mieleen, että hänen velvollisuutensa oli ottaa tarkempi selko tästä yöllisestä puuhasta, joka oli tähdätty ehkä suorastaan jonkin henkeä vastaan.

Silmänräpäyksessä Johannes oli hiipinyt molempain hoilaavain sotilasten luo estääkseen heidät häiritsemästä salaista keskustelua. Sotamiehet tottelivat nuorta upseeria ja olivat aikeissa vetäytyä pois, kun Johannes koki uuden tuuman. — Odottakaa, — hän virkkoi sotilaille. — Te voitte olla minulle avuksi ja silloin saatte jonkun lantin palkkasenne. Tulkaa, mutta hiljaa kuin varjot. Pysähtykää silloin, kun käsken. — Michiä viehätti yhtäpaljon seikkailu kuin juomarahatkin. He tottelivat kaikella sotilaallisella täsmällisyydellä, kuitenkin mielessään ihmetellen, mitä oli tekeillä, koska yö heidän mielestään oli rauhallisin mitä voi toivoa. — Seis! — kuiskari Johannes, päästyään kylliksi lähelle salaliittolaisia. — Ymmärtääkö jompikumpi teistä puolaa? — Hiukan, — kuiskasi toinen sotilasta vastaan. — Hyvä. Heristä korvasi ja kuuntele tarkasti. Tässä on jotakin tekeillä. — He kuuntelivat. Keskustelu alkoi uudelleen, oltuuan hetken aikaa keskeytyksissä sotilasten pitämän melun takia. Varmaankin salaliittolaiset arvelivat, että sotilaat olivat poikenneet toiselle kadulle ja että heidän katuosansa oli vapaa häiritsijöistä.

— Kaikki on rauhallista, — sanoi johtajan ääni. — Tuo nuori veijari viipyy yhä. Muistaessani, kuinka monta on sotarahastoa varten? — Viisikymmentä miestä, teidän armonne. — Ei riitä! Pitää olla vähintään sata. Rosenthalin tunnelia ei voi vähemmällä puolustaa. — Mutta rahaston vahtimiehistöhan nuketetaan. — Joku heistä voi virota ja tehdä häyrytyksen. Silloin on varusväki kimpussamme. Vci käydä hullusti, jos meitä on liian vähän. Missä he ovat tänä yönä? — Metsässä Richtersdorfin takana. — Hyvä. Ensi yönä Rosenthalissa. Tänä yönä pikaviesti rajalle lisäväen saamiseksi. Se olkoon sinun asiasi, Vladislaus. Tämän toisen asian pojan kanssa voin minä itse hoitaa. On parasta, että heti hankit itsellesi nopean hevosen. Tässä ovat rahasi.

Kun liittolaiset juuri olivat rahanjaossa, hiipi heidän luokseen Johannes, jolle he tahtomattaan olivat ilmaisseet vaarallisen suunnitelmansa ruotsalaista sotarahastoa vastaan, nimittäin sen suuren summan anastamiseksi, josta maksettiin paikkakunnalla olevien joukkojen palkka ja elanto. Kohtalo oli sallinut äsken aateloidin Johannes Falkenstiernan osoittaa, etteivät hänen korvansa olleet hänen haukansilmäään huonommat. Hänen luja aikeensa oli vangita närät molemmat veijarit. Hänelähän oli tarpeen tullen apumiehiäkin ja tämä seikka teki Johanneksen voitosta varmaksi. Hän astui aivan liittolaisten eteen, lausuen sujuvalla

puolankielellä: — Ruotsin kuninkaan nimessä vangitsen teidät vakoilijoina ja rosvoina!

Jos lähin talonkatto olisi äkkä pudonnut molempien salaliittolaisten jalkein juureen, he eivät olisi voineet enemmän säikähtyä, kuin nyt noista pimeydestä lausutuista sanoista. Eniten he kenties hämmästyivät siitä, että heitä puhuteltiin juuri samalla oudolla ja vaikealla kielellä, jota he itse olivat käyttäneet. Mutta vain hetken kesti hämmästyksensä. Salalyhdyn valo suunnattiin häiritsijän kasvoihin ja samassa kuului huudahdus, kuten aikaisemmin Puolassa yöllisen taistelun aikana: — Pyhä Maria! Veljenpoikani! . . . — Kaksi mickkaa iski seuraavassa silmänräpäyksessä Johannoksen äskensaatua kunniamiekkää vastaan. Tämä teki salamannopean väistön ja hyökkäyksen ja oikaisi toisen vastustajan lävistetyin vatsoin maahan. Mutta samassa Johannes itse sai oikeaan olkapäähän haavan, jonka oli iskenyt vastustajista toinen, joka heti vetäytyi lähimmän seinän suojiin jatkaakseen vastarintaa. — Vahti! — huusi nyt Johannes, kun tunki kuuman veren virtaavan pitkin ihoaan. — Ottakaa veijari kiinni elävänä tai kuolleena! — Mutta vahti tuli liian myöhään. Mies oli hävinnyt kuin maahan.

Ennen kun miekanpisto osui Johannesta olkaan, hän oli vastustajakseen tuntenut saman miehen, joka jäällä oli antanut hänelle vaarallisen iskun päähän. Haluten kostaa silloisen tappion Johannes tunkeutui varomattomasti liian lähelle vihollistaan. Tälläkin kertaa hän sai nähdä, että tämä oli sukkela ja taitava aseenkäyttäjä. Kun alkoi näyttää siltä, että hän oli osalleen ottanut liian paljon, täytyi Johannoksen kutsua apua. Mutta veijari oli heitä kolmea nopeampi ja hävisi pimeään yöhön, nähtävästi ollen perehtynyt paikkoihin. Täytyi todeta se harmittava asia, että vihollinen oli päässyt karkuun. — Johannes oli käynyt verenvuodosta niin heikoksi, että hänen täytyi istuutua portaille. Hänen silmänsä hämärtivät ja vaivoin hän sai soperretuksi: — Tässä talossa on minun asunto. Vieköö haavoittunut päävahtiin . . . Minä otan . . . — Enempää hän ei voinut sanoa aikomuksistaan. Siitä tuli vain epäselvää mutinaa. Toinen sotilas kolkutti vaskisepän suljettua ovea, joka vihdoin varovaisesti avattiin. Haavoitettu ja tainnoksissa oleva kornetti tunnettiin yhdeksi talon kunnioitetuista vieraista. Hänet kannettiin parempaan huoneeseen, koska tiedettiin mikä kunnia päivällä oli tullut hänen osakseen — nimittäin, että hänestä oli tullut aatelismies. Pidettiin kiirettä, että saatiin haava väliaikaisesti sidotuksi, kunnes parempaa hoitoa saatiin. Mutta kun välskäri vihdoin saapui, ei nuorena ylimyksessä ollut paljon henkeä jäljellä. Välskäri pudisti päätänsä ja arveli, ettei Falkenstierna suvun päämiehellä ollut enää pitkiä aikoja elettävänä.

Suuri hälinä nousi sinä yönä, kun molemmat sotilaat antoivat raportin omasta ja kornetti Falkenstiernan seikkailusta kahden puolalaisen kanssa. Lähetettiin paljon väkeä etsimään ja vangitsemaan karkuun päässyttä. Falkenstiernan haavoittama puolalainen oli vielä hengissä ja häntä hoidettiin suurella huolella, että sittemmin voitaisiin saada häneltä

tunnustus. Seuraavana aamuna mies kumminkin kuoli. Hänen taskustaan löytyi salakirjoituksella kirjoitettu kirje, mutta sitä ei osattu tulkitä. Näin saatiin vain selville, että mies oli ollut osallinen johonkin sala-liittoon. Mutta rykmentinrahastoja osattiin nyt vartioida tarpeellisella huolella. Jo toisen kerran oli tehty raportti Falkenstiernan urotyöstä. Hartaasti toivottiin, että hän tämänkin kerran suoriutuisi leikistä hengissä.

IX

Joitakin aikoja myöhemmin kauniina kesäpäivänä laski ruotsalainen linjalaiva »Kolme kruunua» Karlskronan satamaan. Sen mukana tuli Stra'sundista ruotsalaista sotaväkeä, joka oli määrätty kotimaahan, ei levähtämään, vaan suojelemaan itse valtakuntaa sitä uhkaavien uusien vihollisten hyökkäykseltä. Linjalaivalla oli päällystön joukossa kapteeni ja vapaaherra Johannes Falkenstierna. Hänen tähtensä oli yhä nousemassa. Kuu-kausi takaperin hänestä oli tehty vapaaherra, kun hän oli suorittanut sankarillisen hyökkäyksen kymmenkertaista vihollisjoukkoa vastaan. Samalla kertaa hänet oli nimetty kapteeniksi. Vapaaherrana häntä odotti suuret läänitykset, kuten siihen aikaan oli tapana. — Haavastaan hän oli toipunut verrattain pian ja oli nyt paremmassa voinnissa kuin koskaan.

Karlskronassa tuli sille rykmentille, johon Johanneskin kuului, määräys marssia pohjoiseen Norjan rajalle, josta odotettiin hyökkäystä. Tällä matkalla ollessaan hän eräänä iltamyöhäisenä saapui Örnklo suvun vanhalle linnalle, hankkiakseen siellä itselleen ja osalle muuta päällystöä yösjän. Miehistö majoittui tavalliseen sotatapaan avoimelle kentälle. Upseerit — ne nimittäin, joiden ei tarvinnut jäädä miehistön luo — ratsastivat iloisesti komeaan linnaan. Mutta vastaanotto oli kylmä, sillä linnanherra ei ollut kotona. Sanottiin, että hän oli metsästysretkellä, eikä tiedetty, milloin hän palaisi.

Sensijaan, että toverit ottivat asian huolettomasti ja laittoivat olon itselleen niin mukavaksi kuin osasivat linnanherran poissa olessa, Johannes tunsu mielessään omituista ahdistusta aina siitä hetkestä saakka, kun hän kuuli olevansa Örnehusin alueella. Mitä lähemmäksi hän tuli vanhaa linnaa, sitä tutummalta kaikki hänen näkemänsä tuntui. Ratsastaessaan nostosillan yli hän olisi voinut antaa päänsä pantiksi siitä, että hän ennen oli kulkenut saman sillan yli sekä käyden että ratsastaen. Ja tullessa suureen linnanpihaan vievään porttiholviin oli kuin tuhannet vanhat muistot olisivat tulvehtineet häntä vastaan ja jokainen muuri, joka ikkuna, joka nurkka ja lokero olisi toivottanut hänet tervetulleeksi takaisin. Tässä omituisessa mielentilassa tuntui hänestä toverien hilpeä nauru vihlovalta epäsoinnulta. Hän ei seurannut heitä sisään isoja portaita myöten, vaan kulki toista tietä takaportaille, jotka nekin tuntuivat

niin kotoisille, kuin hän olisi astunut niitä monia kertoja. Hän seiso siinä yksinänsä ja mietti kaiken tämän kummallisuutta. Silloin hän näki äkkiä vanhan mustiin puetun miehen ilmestyvän käytävän hämärästä. Omituista oli, että tämäkin mies näytti Johanneksesta tutulta.

— Ei tätä tietä, nuori herra, — kuului vanhuksen ääni. — Tähän osaan linnaa ei millään ehdolla saa vieras astua, eikä edes kaikki talonväkeen kuuluvat. Nuori herra näyttää eksyneen ja . . . — Ukko pysähtyi keskellä lausetta. Hän oli tullut aivan Johanneksen luo. Ikkunasta laskeusi häipyvän iltaruskon hohde nuoren upseerin kasvoille ja vanhus katsoi niitä ilmeellä, joka osoitti kauhistusta. Tämä näytti vielä lisääntyvän, kun muukalainen lausui: — Taneli! Varmasti sinä olet Taneli. — Ukolla vapisi joka jäsen hänen änkyttäen vastatessaan: — Jumala armahtakoon minua syntistä! Näenkö näkyjä, kuulenko menneitä asioita? Vai riehuvatko pahat henget taaskin täällä. — Hän oli vaipumaisillaan maahan. Mutta Johannes, joka ei tiennyt, mistä nimi Taneli oli ukkoa puhutellessa tullut hänen mieleensä, otti häntä vartalosta kiinni ja piteli pystyssä, sanoen: — Minä tiedän, että nimesi on Taneli. Ja minä tiedän, että olet ollut minun ystäväni kauan, kauan sitten. Mutta en voi selittää, mistä minä tämän tiedän. Mutta sinäkin näytät tuntevan minut. — Herra, kuka olettekin . . . menkää pois täältä. Elkkää tehkö vanhaa raukkaa hulluksi. Entiset ajat ovat menneet. Te ette ole se, joksi minä teitä luulen. Kreivi Johan on kuollut . . . kuollut. Hänen isänsä on kuollut . . . Hänen äitinsä on kuollut. — Sinä puhut totta, Taneli. He ovat kuolleet, mutta eivät kaikki kolme. — Johannes vei kädet otsaansa, jossa ajatukset ja muistot hurjasti temmelsivät. Kuin unissaan hän jatkoi: — Vie minut huoneeseen tuolla ylhäällä, sinne, missä näit minut lapsena ja missä äitini lauloi minut nukuksiin. Siellä selvenevät asiat meille kummallekin. — Vanha linnanpalvelija kreivi Erikin ja Anna rouvan ajoilta vain tuijotti puhuvaan nuoreen mieheen. Hän oli kuin Johanneksen katseen hypnotisoima ja antoi tämän taluttoa itsensä kiellettyä porrasta myöten siihen käytävään, jossa kreivi Erik aikoinaan oli vangittu ja jossa oli huone, missä pikku Johan viimeisen kerran oli nähnyt äitinsä.

— Avaa, — käskee Johannes ovea osoittaen. Mutta silloin kiiruhtaa vanhus pois ja Johannes seisoo yksinään, tulvehtivain muistojen uhrina, turhaan taistellen saadakseen jotakin selkoa kaikkeen tähän, joka kietoo hänet kuin hämärään salaperäiseen uneen. Nyt kuuluu kiirehtiviä askeleita ja äkkiä seisoo hänen edessään silmästä silmään mies, joka jo kahdesti on ollut saattaa hänet hengiltä, kreivi Gösta Örnklo, linnan herra. Sekunnin ajan heidän katseensa iskeytyvät toisiinsa kuin uusi taistelu elämästä ja kuolemasta olisi alkamassa. Mutta äkisti ilmestyy makea hymy kreivi Göstan tuimille kasvoille ja hän sanoo mielittelevästi: — Teitä kaivataan asialissa, vapaaherra Falkenstierna. Minä huomaan, että olette joutunut eksyksiin näissä sokkeloissa. Sallikaa minun saattaa teidät oikeaan. Nimeni on . . . — Minä tiedän. Kreivi Gösta Örnklo. — Kreivi säpsähtää, mutta hillitsee itsensä pian ja jatkaa mielittelevästi

kuten ennenkin: — Iloitsen, että olen tunnettu. Minä pyydän saada tehdä parhaani vastatakseni siihen kunniaan, että näen arvoisat herrat vierainani. Mutta tämä ei ole sellainen paikka, että voisin ottaa teidät arvonne mukaisesti vastaan, paras vapaaherrani. Sallikaa siis minun . . . — Johannes huomaa, että hänet on tunnettu. Mutta hän aikoo noudattaa samaa menettelyä kuin vihamiehensäkin. Lopullinen tilinteon hetki kavaltajan kanssa ei vielä ole tullut. — Kiitän teitä, herra kreivi, — hän sanoo hillitysti. — Uteliaisuus ajoi minut tarkastamaan tätä linnaa liian kauas. Toivon, että suotte anteeksi . . . — Ei mitään anteeksipyytämistä. Tehkää hyvin! — Kreivi tekee liikkeen kädellään, kehoittaen astumaan hänen edellään. Mutta Johannes on varovainen ja sanoo: — Teidän jälkeenne, pyydän. Kreivi on aina korkeampi vapaaherraa. — Mutta katsoen ansioihin . . . — Ei suinkaan. Arvojärjestys ensi sijassa, — vastaa Johannes, joka ei halua antaa vihollisen kulkea selkensä takana. Ja niin ratkaistiin asia.

Juhla vieraiden kunniaksi oli loistava. Kreivi Gösta osasi olla vieraanvarainen isäntä. Kesäyö kului iloissa juomingissa ja aurinko oli nousullaan, kun vieraat lähtivät nauttimaan lyhyttä lepoa. Ainoastaan kolme tuntia oli aikaa rykmentin taipaleelle lähtöön. Kreivi oli osoittanut suurta ystävällisyyttä nuorta kapteenia kohtaan, joka juomien nauttimisessa oli ollut tapansa mukaan hyvin varovainen. Johannes oli aikeissa vetäytyä levolle, kun kreivi ehdotti, että he lähtisivät katsomaan auringon nousua eräältä tornin parvekkeelta. — Mahtava näytös, jota ei pidä lyödä laimin, — kreivi sanoo houkutellessaan. Johannes aavistaa ansan olevan vireissä, mutta hän tahtoo selvittää välinsä tuon vaarallisen miehen kanssa. — Toverit ovat päihtyneitä ja unisia. Monet makaavat asialissa pöydän alla. Ehkä he ovat saaneet samaa unijuomaa, jota aikoinaan piti annettaman rykmentinrahaston vartioille, ennenkun kavallus tuli ilmi. Mutta juuri näistä rikoksista piti tuon miehen nyt tehdä tili. Johannes tuntee, että ratkaisun hetki on lähellä. Hänen on tehtävä velvollisuutensa kuningasta, tovereita ja isänmaata kohtaan. Niin, isänmaata! Hän tuntee voimakkaan äänen sydämessään puhuvan, että juuri Ruotsi on hänen syntymämaansa. Tuntuupa, kuin hän nyt olisi paikalla, missä kaksikymmentä yksi vuotta takaperin hänen kehonsa seisoi. Hyvä! Tuolla ylhäällä tornissa nousevan auringon valossa on selvenevä paljon, mikä vielä on hämärää.

Matka käy ahtaita portaita ylöspäin rappeutuneeseen torniin. Kreivi kulkee edellä, Johannes varovaisena seuraa. Vihdoin saavutaan viimeisen esteen luo, josta kreivi leikkilään sanoo: — Ovi kaiken maailman ihanuuteen! — Tuo rauta-ovi on vanha ja ruostunut, kuten muutkin, joita tällä matkalla on avattu. Mutta tämä näyttää tekevän itsepintaisempaa vastarintaa avaajalleen kuin muut. Kreivi ähkiä ja repii lukkoa, tuntuessaan olevan hyvin harmistunut. Hän lyö ja takoo ovea niin että käytävä kajahtelee, mutta »ovi kaiken maailman ihanuuteen» ei anna myöten. Se tuntuu olevan vielä itsepintaisempi kuin hermostunut kreivi, joka

kaikin voimin puskee ovea, saatuaan selville, ettei vika ole lukossa, vaan siinä, että oven reunat ovat ruostuneet kiinni pihtipieliin, jotka nekin ovat raudasta. Äkkiä kreivi näyttää kuuntelevan jotakin. Hän on, kuten hänen nuori vieraansakin, kuullut lähestyviä askeleita. Tällä hetkellä on jokaisen tulo haitaksi linnanherralle. Hän ei tahdo todistajia siihen »yllätykseen», jonka hän on vieraalleen laatinut.

Mutta askeleet lähestyvät yhä hiipivinä. Sen täytyy olla joku, joka hyvin tuntee sokkeloisen rakennuksen, ahtaat kiertelevät käytävät ja tämän linnan päätornin, joka on rakennettu vuosisatoja takaperin ja ollut näyttämönä monelle verityölle, joiden takia luultiin aaveitten siellä liikkuvan ja oltiin kuulevinaan valittavia ja salaperäisiä ääniä yön pimeydestä. Kreivi Erikin aikana ei vanhasta »rosvotornista» ollut kuulunut mitään, mutta linnan jouduttua hänen veljensä omaksi oli teasen alkanut liikkua kertomuksia kammottavista yöllisistä äänistä. Silloin kreivi Gösta oli kieltänyt kulun vanhaan torniin. Hän aikoi purkauttaa tuon sokkeloisen rakennuksen ja rakennuttaa uuden muhkean tornin sijalle.

Vapaaherra Falkenstierna ei tiennyt mitään kaikesta tästä. Hänhän oli ollut vasta muutaman tunnin linnassa, vaikka se tuntuikin niin tutulle. Lähestyvät askeleet eivät liikuttaneet häntä. Hän arveli, että se saattoi olla joku linnanpalvelija, joka tuli hengittämään aamuilmaa valvotun yön jälkeen. Toisin oli kreivin laita. Hän näytti olevan sitä hermostuneempi, kuta lähemmäksi hissuttavat askeleet tulivat, ja ponnisti edelleen kiinnipysyvää ovea vastaan. — Luulenpa, että tuo ihanuus jää meille suljetuksi kirjaksi — virkkoi Johannes jonkinlaisella tyytyväisyydellä. — Ovi näyttää olleen kiinni jo vuosikausia, sitten kun kreivi viimeksi näki tämän ihanuuden. — Kirous! — mutisi kreivi, näyttäen säpsähtävän vieraan sanoista. — Anteeksi! Tässä on jotakin selittämätöntä. Pari päivää takaperin olin täällä ja silloin . . . — Hän pysähtyi keskellä lausetta ja suuntasi vapisevin käsin lyhdyn valon kohti kalpeita vanhoja kasvoja, jotka näkyivät vieraan takana. Kasvot olivat sen vanhan linnanpalvelijan, joka oli koettanut estää Johannesta astumasta linnan kiellettyyn osaan. — Taneli! — tiuskasi kreivi. — Mitä täällä teet? Kuka käski sinua tänne tulemaan? Mene tiehesi! Ja elä uskalla . . . — Mutta kuin samassa tullen toisiin ajatuksiin hän jatkoi: — Hae tänne murtorauta, niin saamme auki tämän oven. Aurinko nousee pian ja silloin meidän on oltava tuolla ulkona. — Palvelija näytti empivän, mutta uhkaava sana pani hänet kiirehtimään. Johannes jäi taas linnanherran kanssa kahden, joka sanoi: — Vanhat palvelijat ovat oikeana kiusana talossa. Ne ovat uteliaita ja itsepäisiä. Tämä on kaikista pahimpia ja minun olisi jo aikoja sitten pitänyt toimittaa hänet pois. Mutta minun hyvä sydämeni on aina tullut väliin ja niin hän on saanut jäädä. — Hän on varmaankin jokin perheen uskottu? — kysyi Johannes, joka turhaan koetti tähystellä kreivin hämärässä olevia kasvopiirteitä. — Uskottu! Mitä vielä. Paremmiin vanha heittiö, jota vain armelaisuudesta olen pitänyt. Mutta sellaista saa usein katua. — Niin, varsinkin kun he ovat

toimiemme tiellä, — vastasi Johannes tarkemmin vastaustaan ajattelematta. Kreivi vavahti taaskin niin, että lyhty hänen kädessään tärisi, mikä teki Johanneksen yhä epäluuloisemmaksi.

Palvelijavanhus palasi mukanaan rautakanki. Ja tällä kreivi alkoi omakätisesti työskennellä avataksen itsepintaisen rautaoven, joka jyrisi ja kumahteli raskaista iskuista, vaan ei ottanut auetakseen. Silloin kreivi alkoi hurjistuneena jystää lukkoa. Parin voimakkaan sysäyksen jälkeen ovi äkkiä lensi auki. Kreivi, joka juuri oli tehnyt sysäyksen, menetti tasapainonsa ja kaatui rautapellillä katetulle sileälle katolle. Mutta keskellä tätä avautui suuri aukko ja täydellä vauhdilla kreivi syöksyi päistikkaa rautakankineen aukosta alas, ennenkun Johannes ja vanha palvelija oikein käsittivät, mitä oli tapahtunut. Syvyydestä kuului vain kauhistuksen huuto ja sitten oli kaikki hiljaista.

— Jumalan tuomio! — lausui vanha palvelija. — Niin menit sinä samaa tietä kuin veljesikin, meidän armollinen Erik herramme. — Mitä tarkoitat noilla sanoillasi? — kysyi Johannes, vielä vavisten näkemästään kauhistavasta tapauksesta. — Herra, — sanoi vanha palvelija. — Te seisotte tässä kahden veljeksän haudalla. Ja aavistus sanoo minulle, että se oli aijottu myös teitä varten. — Olet varmaan menettänyt järkesi pelästyksestä, vanha mies! — Ei, herra! En koskaan ole nähnyt selvemmin kuin nyt. Te olette varmasti kreivi Johan, herra Erikin poika. Ja tuo mies, jota Jumalan tuomio kohtasi, oli Teidän oma setänne, joka joutui siihen ansaan, jonka hän oli virittänyt Teille. — Vanhus oli hetken vaiti ja jatkoi sitten: — Kauan on siitä, jolloin viimeksi kävin tällä katolla. Olen aavistanut sen salaisuuden, mutta nyt se ei enää ole piilossa. Katsokaa, tuossa aukon laidalla näkyy ruostuneissa saranoissa riippuva luukku. Tässä on poljinnasta. Te näette, että kun poljen siihen, putoaa salpa tuolta aukon alta. Silloin antaa luukkukin myöten, jos se on paikoillaan, ja putoaa alaspäin. Jos joku on luukun päällä, seuraa hän mukana tuonne ammoittavaan syvyyteen. — Tule, — sanoi Johannes väristen. — Tule tuonne alas, ehkä on pudonnut vielä pelastettavissa. — Ei, herra! Kalliot tuolla alhaalla ovat musertaneet hänet, niin kuin ne musertivat teidän jalosukuisen isänne. — Kautta luojan, sinä puhut kummallisia asioita! Miten voit väittää, että minä olisin toisen poika noista onnettomista veljistä? — Kyllä, herra! Te olette aivan hyvän Erik herran näköinen. Mutta samalla Teillä on jalon Anna rouvan piirteet. Mutta ellette usko minua, on kyllä todistajia siihen, että minä puhun totta. Eräs on tuolla vankiholvissa tämän huokauksien, kirouksien ja surun tornin alla. — Ja kuka on tämä todistaja? — Vanha sotilas, nimeltä Melker. Hän tuli tänne eräänä iltana kreivin palattua viimeiseltä ulkomaanmatkaltaan. Minä kuulin kreivin ja hänen vaihtavan omituisia sanoja keskenään. Seuraavana päivänä Melker joi itsensä humalaan ja löi kreivi Göstaa kasvoihin. Hänet pantiin kahleisiin ja vietiin torniin. Jos hän on elossa, voi hän kyllä todistaa asian.

Heti lähdettiin tutkimaan tuon kamalan tornin kellaria. Sieltä löytyikin vanha Melker seinään kiinni kahlehittuna, mutta melkein kuolleena

kärsimyksiinsä. Huolellisen hoidon jälkeen toipui hän senverran, että kuolinvuoteellaan kykeni kertomaan, miten kreivi Erik syöstiin alas tornista ja pikku Johan vietiin pois. Mutta hän ei ollut surmannut poikaa, vaan oli vienyt hänet kerallaan Puolaan, jossa eräs suutari ja miilunpolttaja suostui ottamaan hänet lapsekseen. — Pian saatiin täydellisesti todistetuksi, että tuo lapsi oli sama kuin nykyinen vapaaherra Falkenstierna. — Erästä toisesta linnan vankiluolasta löydettiin niiden Melkerin tovereitten luurangot, jotka olivat olleet kreivi Göstan apureina tuona kauhun yönä. Kreivi Gösta oli viekkauudella houkutellettu heidät sinne ja jättänyt sitten nälkään kuolemaan.

— — — — —

Vanhan korpraali Melkerin kuolinvuoteella antaman todistuksen nojalla oli Johannes muutamia viikkoja myöhemmin Örnehusin laillinen omistaja. Mutta hän ei tahtonut kantaa tätä setänsä tahrata nimeä. Linnankin hän lahjoitti valtiolle. Kreivi Johan Falkenstiernan nimellä ja Vallerstanäsin, Lövetjärnin ja Vallsundan kartanoiden herrana — jotka hän sai osittain läänityksinä, osittain myötäjäisinä — hän eli sotavuosien jälkeen kunnioitettuna ja arvossa pidettynä, mutta aina sydämessään kantaen surua vanhempainsa kauhean kohtalon takia.

Jo aikoja sitten on Örnehus luhistunut maan tasalle. Ainoastaan rauniot ja tarinat ovat säilyttäneet sen muiston jälkimaailmalle. Rauniostakaan ei ole monta kiveä jäljellä.

—————

Mailta ja Meriltä

Seikkailukirjasarja, toimittaa Teuvo Pakkala. Kukin kirja maksaa ainoastaan
..... 25 penniä .....

- N:o 36. **Peppino**, kertomus Italiasta.
N:o 35. **Intiaanipoika**. Kertomus kaukaisesta lännestä.
N:o 34. **Salaluukku**. Kertomus smoolantilaisinnan vaiheista.
N:o 33. **Seikkailuja Makatea-saarrella**. Kertomus Etelämereltä.
N:o 32. **Seppi Peloton**. Tarina säveltäjän nuoruudesta.
N:o 31. **Hämähäkikilaakso** y. m. tarinoita.
N:o 30. **Oswego-joella**. Intiaanikertomus.
N:o 29. **Apu hädässä**. Sveitsiläisen seikkailukertomus.
N:o 28. **Rajalahjen törppä**. Kertomus 1808/9 vuoden sodasta.
N:o 27. **Yö valaskalan selässä**.
N:o 26. **Susien saaliina**. Seikkailu pohjan pimeillä perillä.
N:o 25. **Aarnihauta** ja muita seikkailukertomuksia.
N:o 24. **Vuoren vanhus**. Erinomaisia eläintarinoita.
N:o 23. **Pyörremyrskyn hyvätyö**. Kaksi jännittävää kertomusta.
N:o 22. **Kohtalonsa tietä**. Kaksi kertomusta.
N:o 21. **Tiibetissä vankina**. Jännittävä kertomus retkeilijän seikkailuista.
N:o 20. **13-vuotias sankari**. Kertomus buuri-sodasta.
N:o 19. **Sarroksissa**. Ranskan ja Saksan viime sodasta.
N:o 18. **Eksyksissä präria-aavikolla**.
N:o 17. **Lumimyrskyssä**. Kolme kertomusta.
N:o 16. **Sidi Numan ja hänen hevosensa**. Kertomuksia.
N:o 15. **Nini**. Kertomus Ranskan vallankumousajoilta.
N:o 14. **Kaksijalka**. Kertomus siitä miten ihminen on tullut luomakunnan herraksi.
N:o 13. **Apahien hyökkäys**. Seikkailuja kaukaisessa lännessä.
N:o 12. **Yö metsästäjän kodissa**. Neljä seikkailurikasta kertomusta.
N:o 9—11. **Nansenin pohjoisnaparetkiltä**. N:o 9. Laivalla napameritse. N:o 10. Suksilla ja kajakilla. N:o 11. Talvea saarella nimettömällä.
N:o 8. **Musta kaleerilaiva**. Merikertomus v:lta 1599.
N:o 7. **Tito**. Jännittävä kertomus arosudesta.
N:o 6. **Ihmeitten maassa**. Kreikkalaisia satuja.
N:o 5. **Ksi-Ksin luolan ihmelukko**. Itämaalainen seikkailukertomus.
N:o 4. **Kylmä sydän**. Peikkotarina.
N:o 3. **Aamukellot**. Tarina uljaasta Veronika-neidosta.
N:o 2. **Taistelu paalumajalla**. Kertomus Amerikan aarniometsistä.
N:o 1. **Karkuri**. Kertomus Tyynenmeren saarelta.

.....
Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsingissä